

A KÖZVETÍTŐ SZOLGÁLTATÓK FELELŐSSÉGE A SZELLEMI TULAJDON MEGSÉRTÉSÉÉRT AZ EURÓPAI UNIÓBAN

Az internet robbanásszerű fejlődésében a közvetítő szolgáltatók különleges szerepet töltenek be, mivel innovációik és tevékenységük az online kereskedelem megfelelő működéséhez nélkülözhetetlen. Az általuk rendelkezésre bocsátott eszközök és szolgáltatások teszik lehetővé, hogy a felhasználók az információs társadalom nyújtotta előnyöket élvezhessék; másrészt a szolgáltatóknak a kommunikációs alapjogok biztosításában, illetve a demokratikus közvélemény kialakulásához szükséges információcserében való közreműködése is alapvető jelentőségű.

Az Európai Bizottság szerint az információs társadalommal kapcsolatos szolgáltatások a növekedés motorjai. Új álláshelyeket teremtenek, határokat átlépő szolgáltatásokat nyújtanak, és lehetővé teszik azt, hogy a fogyasztók a belső piac előnyeit élvezhessék, tágabb körben férhessenek hozzá a termékekhez és szolgáltatásokhoz.²

Az online környezet, az internet a szellemi tulajdonnal kapcsolatos jogsértések új dimenzióit is megnyitotta, így kiemelkedő azon esetek száma, amikor jogsértésre használják fel a közvetítő szolgáltató eszközeit és szolgáltatásait. Ideérthető a szerzői jogokat sértő illegális fájlcsere, az online kalózkodás, a védjegybitorlás és legtágabban a tisztességtelen versenycselekmények megvalósítása, amelyekkel szemben a hatékony fellépés szintén jelentős társadalmi érdek.

1. BEVEZETÉS – A KÖZVETÍTŐ SZOLGÁLTATÓK SZEREPE

A közvetítő szolgáltatók – ideértve különösen az elektronikus hírközlési szolgáltatókat, a webhosting szolgáltatókat, a keresőszolgáltatókat, az online piactereket, a fizetési szolgáltatókat és a közösségi oldalakat – általában automatikus adatfeldolgozás útján kezelnek különböző tartalmakat. Amennyiben ezen tartalmak jogsértőek, az információ szolgáltatója közvetlenül felel a jogsértés elkövetéséért. A tartalomszolgáltatók online környezetben jellemzően valamely közvetítő szolgáltató eszközeinek felhasználásával valósítanak meg

¹ Ügyvéd (Bogsch & Partners), LL.M. (Suffolk University), versenyjogi szakjogász, az ELTE ÁJK PhD-hallgatója. A jelen dolgozat az SZTNH felsőfokú iparjogvédelmi szakképzése keretében készült szakdolgozat szerkesztett változata, konzulens: dr. Jókúti András.

² Lásd Online services, including e-commerce, in the Single Market – Commission Staff Working Document – Brussels, 11.1.2012, SEC(2011) 1641 final, p. 3., 6.: http://ec.europa.eu/internal_market/e-commerce/docs/communication2012/SEC2011_1641_en.pdf, lehívás: 2012. december 1.

jogsértést, amelynek megtörténtéről a közvetítő szolgáltató jellemzően nem rendelkezik tudomással. Amennyiben a szellemi tulajdont sértő személyekkel szembeni közvetlen fellépés bármely indokból nem lehetséges, az nem célszerű vagy a jogsértő fél egyáltalán nem azonosítható, a jogtulajdonos oldaláról a közvetítő szolgáltató marad, akivel szemben el lehet járni, illetve akivel szemben kérni lehet a jogellenes tevékenység megszüntetését vagy korlátozását. A tartalomszolgáltató mellett vagy azzal párhuzamosan ekkor a közvetítő szolgáltató felelőssége másodlagos, jellemzően *járvulékos formában* jelentkezik.

A felelősség kérdését, tehát azt, hogy a tartalomszolgáltató jogsértéséért a közvetítő szolgáltató egyáltalán felel-e, illetve felelőssége esetén ez közvetlen formában, járulékosan vagy más konstrukció alapján áll fenn – ideértve a polgári jogi, közigazgatási jogi és büntetőjogi felelősség kérdését – az egyes európai uniós tagállami jogok határozzák meg. Mint azt a Nemzetközi Versenyjogi Egyesület 2011-es oxfordi konferenciájának nemzetközi jelentése³ kiemeli, a felelősség módja függ attól, hogy *kontinentális* vagy *common law-jogrendszer* az alkalmazandó jog, milyen jogokat sértettek meg, illetve függ a közvetítő szolgáltató által kifejtett tevékenység értékelésétől. Bár felelősségi kérdésekben jelentős eltérések mutatkoznak az egyes tagállamok között, az Európai Unióban a belső piacon az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem egyes jogi vonatkozásairól szóló, az Európai Parlament és a Tanács 2000/31/EK számú irányelve⁴ (az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv) harmonizálta azokat a tagállami, mentesség-biztosító, ún. safe harbor-szabályokat, melyek a közvetítő szolgáltató jogsértésért való felelősségét bizonyos feltételek fennállása esetén kizárják. Az Európai Bizottság által az e-kereskedelem területén lefolytatott társadalmi konzultációk eredményei azt mutatják, hogy ezek a mentességek az információs társadalommal kapcsolatos szolgáltatások nyújtásának *sine qua non*-jai.⁵

A közvetítő szolgáltatók részére biztosított *mentességeknek* (safe harboroknak) számos indokuk van. Ha a közvetítő szolgáltatók nem mentesülhetnének a felhasználóik által elkövetett jogsértések alól, az megbénítaná az internetet, illetve csorbítaná az internetes kommunikációs szabadságokat is, mivel az internet üzemeltetése magas költségekkel, gazdaságtalanul magas ráfordítással járna. Ez következne abból, hogy minden egyes jogsértés alkalmával alperesként perbe vonnák a közvetítő szolgáltatókat. Másrészt drága szűrőprogramokat kellene telepíteni és előzetes cenzúrát alkalmazni, mivel a közvetítő szolgáltatók máshogy nem

³ Question B: To what extent should online intermediaries (such as ISPs and operators of online marketplaces) be responsible for controlling or forbidding unfair competitive practices (such as sale of infringing products) on their systems? Lásd: <http://www.ligue.org/documents/2011-projetrapportinternationaleB09.09.pdf>, p. 4., International Reporter: Trevor Cook, lehívás: 2012. december 1.

⁴ Az Európai Parlament és a Tanács 2000/31/EK irányelve (2000. június 8.) a belső piacon az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem egyes jogi vonatkozásairól (Az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv). Hivatalos Lap L 178., 2000. 7. 17.

⁵ I. m. (2), p. 24.

tudnák védeni jogi érdekeiket, ezzel együtt elveszne az internet anonimitása, sérülnének a felhasználók adatvédelemhez fűződő alapjogai, melyeket az Európai Alapjogi Chartában rögzített európai alapjogok, illetve tagállami szinten a tagállami alapjogok garantálnak.⁶

Az Európai Unió joga a mentesülést biztosító szabályokkal párhuzamosan megteremti annak a lehetőségét, hogy a jogtulajdonosok a szellemi tulajdon megsértése, így különösen online kalózkodás esetén a tartalom szolgáltatója mellett közvetlenül felléphessenek a közvetítő szolgáltatók ellen is. A szellemitulajdon-jogok érvényesítéséről szóló 2004/48/EK európai irányelv⁷ ugyanis megköveteli a tagállamoktól, hogy rendelkezzenek azon intézkedésekről, eljárásokról és jogorvoslatokról, amelyek az irányelv által szabályozott szellemitulajdon-jogok érvényesítésének biztosításához szükségesek olyan intézkedések útján, melyek hatásosak, arányosak és elrettentőek. Ezen irányelv 11. cikke szerint a jogsértő magatartástól való eltiltást a jogosultak olyan közvetítők ellen is kérelmezhetik, akiknek a szolgáltatásait harmadik személy a szellemitulajdon-jog megsértése céljából veszi igénybe. Ezt meghaladóan az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló 2001/29/EK irányelv⁸ (infosoc-irányelv) 8. cikke

⁶ Az európai alapszabadságjogok az EK alapítása óta a közösségi jog alapjaihoz tartoznak, ezzel szemben az európai alapjogok az Alapjogi Chartát megelőző időszakban az Európai Bíróság gyakorlata és jogfejlesztő tevékenysége alapján, hosszabb folyamat eredményeként alakultak ki. Az Európai Bíróság az 1960-as évek végétől kezdve – többek között az olasz és a német szövetségi alkotmánybíróság ezzel kapcsolatos elvi döntéseinek [CC, 27.12.1973, n. 183 (Frontini); BVerfGE 37, 271 (Solange I)] el nem hanyagolható hatására – kialakította az alapjogok tagállami alapjogoktól különböző közösségi szintű jogi rezsimjét. A Európai Unió Bírósága állandónak tekinthető gyakorlatában az alapjogokat is a közösségi jog általános alapjaként kezelte, amelyeket az Unió biztosítani tartozik. Ennek „megismerési forrásai” a tagállamok közös alkotmányos hagyományai és a nemzetközi szerződések által biztosított emberi jogok. Az utóbbi körben az Európai Emberi Jogi Egyezmény és a kapcsolódó strasbourgi bírósági gyakorlat bír különös jelentőséggel. A tagállami alkotmányok közös elveiből a Bíróság olyan optimális alapjogi védelmet próbált levezetni, amely az Európai Közösség rendszerének és céljainak leginkább megfelel. Az Európai Unió Alapjogi Chartája a Lisszaboni Szerződés 2009. december 1. napján való hatálybalépésével kötelező erőre nyert, így az európai alapjogok ezen időpont óta kodifikálnak tekintendők. Azt, hogy a tagállami alapjog vagy közösségi alapjog lehet-e az adott ügyben érintett, nem lehet kizárólag a „határokat átlépés” ténye alapján eldönteni. Ha hiányzik az „EU-relevancia”, akkor nem az európai, hanem a tagállami alapjog kerül alkalmazásra. Ha a sérelem kizárólag a határok átlépése miatt következett be, akkor nem az európai alapjog, hanem az uniós alapszabadságok alkalmazandók. Tehát az EU-alapjogi rezsim alkalmazását az EU-jogi szabályozási szint léte dönti el, ugyanis az EU-alapjogok (a tagállami szintű alapjogokkal ellentétben, amelyek az Európai Unió Bíróságának gyakorlata értelmében az EU-jog elsőbbsége miatt nem kerülhetnek alkalmazásra) kifejezetten az Európai Unió szintjén megvalósuló szükségtelen/aránytalan jogkorlátozások ellen védenek, amikor nem csupán a határokat átlépő kereskedelem, hanem maga az alapjog által biztosított szabadság is érintett. Lásd erről bővebben *dr. Vincze Attila*: Magyar alkotmányosság az európai integrációban. HVG-Orac, 2012, p. 440–460.

⁷ Az Európai Parlament és a Tanács 2004/48/EK irányelve (2004. április 29.) a szellemi tulajdonjogok érvényesítéséről. Hivatalos Lap L 195., 02. 06. 2004.

⁸ Az Európai Parlament és a Tanács 2001/29/EK irányelve (2001. május 22.) az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról. Hivatalos Lap L 167, 22. 06. 2001.

kimondja, hogy olyan közvetítő szolgáltatókkal szemben is lehessen eltiltást kérelmezni, akiknek a szolgáltatásait harmadik személy szerzői jog vagy szomszédos jogok megsértése céljából veszi igénybe. A szellemi tulajdon-jogok érvényesítéséről szóló irányelv és az infoc-irányelv is rögzíti, hogy annak rendelkezései nem érintik az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv mentesüléssel kapcsolatos rendelkezéseit.⁹

A szolgáltatók *felelőssége*, a rendelkezésre álló *jogorvoslatok és eljárások* a tagállami jogok szabályozási körébe tartoznak. A harmonizáció tényénél fogva valamennyi tagállamnak megfelelő eszközöket kell biztosítania az online jogsértések elleni hatékony fellépés érdekében, azonban az internet fejlődése, az új technológiák megjelenése és ezzel párhuzamosan az új típusú jogsértések tömegessé válása újabb kihívások elé állítja a jogtulajdonosokat, amivel a jelenleg rendelkezésre álló jogi eszközök (és lehetőségek) nem tartanak lépést. Éppen ezért kézenfekvőnek mutatkozik az a megoldás, hogy minél hangsúlyosabban a közvetítő szolgáltatókra terheljük a jogérvényesítéssel kapcsolatos kötelezettségeket. Ezzel szemben a polgári jogvédő szervezetek tiltakoznak, mivel „hatékonyabb” intézkedések csak az internettel kapcsolatos szabadságjogok korlátozása útján érhetőek el. Így kérdésként jelentkezik, hogy miként hozható létre a tisztességes egyensúly (*fair balance*) egyrészt az alapvető szabadságjogok – mint a kommunikációs jogok, a felhasználók magánélethez és adatvédelemhez fűződő jogai (*privacy*) –, másrészt pedig a szellemi tulajdonhoz fűződő jogok, a jogosultak érdekei között.

A fent jelzett problémafelvetéseket az Európai Unió Bírósága számos, közelmúltban meghozott döntése¹⁰ tárgyalja. A tagállami bíróságok előzetes döntéshozatali kérelmeinek szaporodó száma jelzi, hogy a 2000-ben elfogadott, az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv technológiásemleges rendelkezéseinek értelmezése az online kereskedelem fejlődése és újszerű, innovatív e-business modellek elterjedése folytán immár komolyabb kihívást jelent a jogalkalmazók számára.¹¹

Az alábbiakban bemutatjuk az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv releváns rendelkezéseit, így különösen a szolgáltatók mentesülésére vonatkozó szabályokat és a közvetítők ezzel kapcsolatos kötelezettségeit, továbbá az Európai Unió Bíróságának az irányelv rendelkezéseinek értelmezésével kapcsolatos joggyakorlatát.

⁹ Lásd az infoc-irányelv (16) preambulumbekendését és a szellemi tulajdon-jogok érvényesítéséről szóló irányelv (15) preambulumbekendését és ugyanezen irányelv 2. cikk (3)(a) pontját.

¹⁰ Lásd különösen C-236-38/08 „Google v. Louis Vuitton, v. Viaticum & Luteciel & v. CNRRH, Pierre-Alexis Thonet, Bruno Raboin & Tiger”; C-237/08 „BDV”; C-238/08 „Eurochallenges”; C-558/08 „PORA-TAKABIN”; C-278/08 „BergSpechte”; C-91/09 „Bananabay”; C-323/09 „Interflora”; C-324/09 „L’Oréal v. eBay”; C-70/10. „SABAM v. Scarlet”; C-360/10 „SABAM v. Netlog”.

¹¹ Lásd i. m. (2), p. 25.

2. AZ ELEKTRONIKUS KERESKEDELEMRŐL SZÓLÓ IRÁNYELV

2.1. Az irányelvi szabályozás szerepe az Európai Unióban

Az Európai Unióban a közvetítő szolgáltatók jogsértésért való felelősség alóli mentesülését – horizontális jelleggel – egy európai uniós jogalkotási aktus, az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv határozza meg.

Az európai uniós irányelvi szintű szabályozás jellegzetessége, hogy az aktus címzettjei és kötelezettjei az Európai Unió tagállamai, azzal, hogy az uniós jog a konkrét, irányelvbe foglalt célok megvalósításának módját – az esetleges nemzeti sajátosságok figyelembevételével – az egyes tagállamokra bízta. Az irányelvek a nemzeti jogszabályok harmonizálására szolgálnak. A tagállami nemzeti végrehajtási intézkedés lehet egy vagy több olyan jogszabály, amelyet a tagállam egy adott irányelv célkitűzéseinek és alapelveinek a nemzeti jogrendbe történő átültetése céljából fogad el.¹² Az irányelvek nemzeti átültetésével kapcsolatosan különös jelentőségre tett szert az Európai Unió Bíróságának gyakorlata, melyben az *irányelv-harmonikus nemzeti jogértelmezés követelménye* kikristályosodott. Ez a követelmény azt jelenti, hogy a tagállamok irányelvből fakadó kötelezettsége az abból származó cél elérése, ami a tagállamok valamennyi hatóságára és a hatáskörük keretein belül eljáró nemzeti bíróságokra is vonatkozik.¹³

2.2. Az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv célja

Az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv célja az volt, hogy létrehozza az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások tagállamok közötti szabad mozgását biztosító jogi keretet, ideértve a közvetítő szolgáltatók felelősségét szabályozó rendelkezéseket, mely különbségek a belső piac megfelelő működését zavarták. Az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv az infosoc-irányelvvel együttesen megfelelő alapot kívánt teremteni a jogellenes adatok eltávolítására és az azokhoz való hozzáférés megszüntetésére irányuló gyors és megbízható eljárások kialakításához. Ezeket az eljárásokat a (40) preambulumbekzdés szerint valamennyi érdekelt fél között létrejövő *önkéntes megállapodások* alapján lehet kialakítani, és ezeket a tagállamoknak ösztönözniük kell.

¹² Lásd http://ec.europa.eu/eu_law/directives/directives_hu.htm, lehvívás: 2012. december 1.

¹³ A C-14/83 von. sz., a Colson und Kamann-ügyben 1984. április 10. napján meghozott ítélet (EBHT 1984, p. 1891.) 26. pontja; a C-91/92. sz., a Faccini Dori-ügyben 1994. július 14-én hozott ítélet (EBHT 1994, p. I-3325.) 26. pontja.

2.3. Az irányelv fontosabb fogalmai

Az *információs társadalommal kapcsolatos szolgáltatás* az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv kulcsfogalma. Ez magába foglal minden olyan, szokás szerint díjazás ellenében nyújtott és a szolgáltatás igénybe vevőjének egyedi kérésén alapuló távszolgáltatást, amelyhez adatfeldolgozást (ideértve a digitális tömörítést) és adattárolásra szolgáló elektronikus berendezést vesznek igénybe.

A (18) preambulumbekzdés szerint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások a számítógépes hálózatokon keresztül végzett gazdasági tevékenységek széles skáláját ölelik fel: ideértve az áruk online eladását, például online boltok üzemeltetését; ezek a tevékenységek a legtágabb értelemben – feltéve, hogy gazdasági tevékenységként jelennek meg – olyan szolgáltatásokat is magukban foglalnak, amelyekért az igénybe vevők nem fizetnek, mint például az online információszolgáltatás vagy kereskedelmi tájékoztatás, illetve az adatok kereséséhez, az azokhoz való hozzáféréshez vagy azok visszakereséséhez eszközt nyújtó szolgáltatások. Idetartoznak olyan szolgáltatások is, amelyek adatok hírközlő hálózaton történő továbbításából, egy hírközlő hálózathoz való hozzáférés biztosításából vagy a szolgáltatás igénybe vevője által rendelkezésre bocsátott adat számára tárhely szolgáltatásából állnak. Szintén az információs társadalommal összefüggő szolgáltatás a ponttól pontig történő adatátvitel révén megvalósuló szolgáltatások, mint például a megrendelt videoszolgáltatás vagy a kereskedelmi tájékoztatás elektronikus levélben történő küldése. Nem felel meg azonban az információs társadalommal kapcsolatos szolgáltatás fogalmának a televízióműsor- és rádióműsor-terjesztés, mivel ezek nem egyedi le hívásra/kérésre nyújtott szolgáltatások. Szintén nem az információs társadalommal összefüggő szolgáltatás az elektronikus levelezés vagy az azzal egyenértékű egyéni kommunikációs eszköz használata, ha azt kereskedelmi, üzleti vagy szakmai tevékenységükön kívül eljáró természetes személyek veszik igénybe, ideértve az ilyen személyek közötti szerződéskötés céljából történő használatot is.

Az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv értelmében „*szolgáltató*” minden, az információs társadalommal összefüggő szolgáltatást nyújtó természetes vagy jogi személy. A „*szolgáltatás igénybe vevője*” fogalom meghatározását a 2. cikk rögzíti, és az magába foglal bármely természetes vagy jogi személyt, aki, illetve amely szakmai vagy egyéb célból vesz igénybe az információs társadalommal összefüggő valamely szolgáltatást, különösen abból a célból, hogy információhoz jusson vagy az információt hozzáférhetővé tegye. A szolgáltatás igénybe vevője meghatározása tehát tartalmazza az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások igénybe vételének minden fajtáját, ideértve a nyílt hálózatokon – például az interneten – történő információ nyújtását, valamint a magánjellegű céllal vagy szakmai információ keresése érdekében való igénybe vételt.¹⁴

¹⁴ I. m. (4), (20) preambulumbekzdés.

Az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv lényeges fogalma a „szabályozott terület” meghatározása. A *szabályozott terület* a tagállamok jogrendszeriben meghatározott, az információs társadalommal összefüggő szolgáltatást nyújtókra, illetve az információs társadalommal összefüggő szolgáltatásokra alkalmazandó követelmények összessége, tekintet nélkül arra, hogy általános jellegűek vagy kifejezetten e szolgáltatókra és szolgáltatásokra vonatkoznak. A szabályozott terület követelményei közé tartoznak a szolgáltató magatartásával és a szolgáltató felelősségével kapcsolatos előírások is. A 3. cikkben foglalt belső piaci klauzula alapján minden tagállam biztosítja, hogy a területén letelepedett szolgáltatók által nyújtott, az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások megfeleljenek azoknak az adott tagállamban alkalmazandó nemzeti rendelkezéseknek, amelyek beletartoznak a szabályozott területbe. A tagállamok azonban nem korlátozhatják a szabályozott területtel összefüggő okokból az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások másik tagállamból történő nyújtásának szabadságát. A (22) preambulumbekzdés szerint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatásokra főszabály szerint annak a tagállamnak a joga vonatkozik, amelyben a szolgáltató letelepedett, ami a származási ország elvét fogalmazza meg. Ebből következően egy Magyarországon letelepedett szolgáltatónak a magyar szolgáltató felelősségével kapcsolatos követelményeknek kell megfelelnie, ettől eltérni csak az irányelvben meghatározott szükséges okokból (közrend, közérköls, közbiztonság stb.), ezen követelményeket sértő vagy súlyosan veszélyeztető okból, arányos intézkedéssel lehet, feltéve, hogy notifikációs eljárást folytatnak le erről.¹⁵

2.4. Felelősségi elméletek

Az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv által megvalósított harmonizáció eredménye, hogy az Európai Unió joga technológiásemleges, *horizontális szabályok létrehozásával* mentesíti a közvetítő szolgáltatókat a felhasználók által elkövetett cselekmények alól, mégpedig függetlenül attól, hogy polgári jogi, büntetőjogi vagy pedig közigazgatási/közjogi alapon áll fenn a jogsértés. A horizontális megközelítés előnye (szemben például az USA vertikális megközelítésével),¹⁶ hogy a közvetítő szolgáltatónak nem szükséges elemzés alá vetnie az információt, illetve annak tartalmát, mivel a mentesülés egységes szabályok alapján történik. Az Európai Unió joga azonban ezt meghaladóan *általánosan nem harmonizálja a felelősségi kérdéseket*, sem a közvetítő szolgáltatók ehhez kapcsolódó, járulékos felelősségét, amely ezáltal a tagállami jog szabályozási tárgyát képezi.

¹⁵ Lásd i. m. (3), 3. cikk (4) bekezdés.

¹⁶ *Lilian Edwards, Charlotte Waelde*: – Online Intermediaries and Liability for Copyright Infringement – WIPO Paper: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1159640, lehvás: 2012. december 1. A vertikális szabályozási megközelítés azt jelenti, hogy a mentesülés nem általános, hanem információ-, illetve tartalomfüggő (pl. USA DMCA mentesülési szabályai csak szerzői jogi jogsértésre vonatkoznak).

A közvetítő szolgáltatók felelősségének kérdésében két megközelítés¹⁷ lehetséges: a szigorú, objektív megközelítés alapján a közvetítő szolgáltatóval szemben a harmadik személy által elkövetett jogsértésért a szolgáltató felelősségétől függetlenül lehetséges bizonyos igények érvényesítése, ami az objektív szankciók felelősségtől független alkalmazhatóságának uniós jogi előírásában tükröződik. Így a magyar jogban védjegybitorlás, szerzői jogi jogsértés vagy tisztességtelen versenycselekmény (jellegbitorlás) elkövetése esetén a megsértett szellemi tulajdon jogosultja kérheti a bitorlás meghatározott, *objektív jogkövetkezményeinek alkalmazását* a bitorló magatartásban közreműködő személyekkel szemben.

A második megközelítés a *felelősségi elmélet*, amikor a közvetítő szolgáltató csak abban az esetben felel, ha tud, illetve a körülmények alapján tudnia kell a jogsértésről. Az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv safe harbor-szabályok létrehozása útján az utóbbi felelősségi elmélet alapján áll, és a következő elvek alapján határozza meg a közvetítő szolgáltatókkal szembeni fellépés kereteit:

i) a közvetítő szolgáltatók főszabály szerint felelnek a szolgáltatásaik útján elkövetett jogsértésért; azonban

ii) bizonyos safe harbor-szabályok alapján és ott rögzített feltételek teljesítése/teljesülése esetén mentesülnek a felelősség alól;

iii) a mentesülés ellenére bizonyos megelőző jellegű intézkedések, függetlenül a közvetítő szolgáltató mentesülésétől, továbbra is elrendelhetők a szolgáltatóval szemben.

A Nemzetközi Versenyjogi Egyesület 2011-es oxfordi konferenciájának nemzetközi jelentése szerint¹⁸ a közvetítő szolgáltatókat terhelő polgári jogi felelősségnek a tagállami szabályok alapján számos megjelenési formája van. Így több tagállam nem tesz különbséget közvetlen és közvetett felelősségi alakzatok között, ami vonatkozik különösen a belga, a cseh és a holland tagállami jogokra. Más tagállamok ezzel szemben megkülönböztetik a közvetett és a közvetlen felelősséget. Németországban például a közvetítő szolgáltatók szellemi tulajdon megsértéséért való speciális felelősségi esete az ún. „Störerhaftung”, míg Olaszországban, az Egyesült Királyságban a járulékos felelősség alapján felelnek. A nemzetközi jelentés a büntetőjogi felelősség alapján megállapítja, hogy az európai államokban speciális tényállás a szellemitulajdon-jogok megsértése, azonban ezen felelősségi forma alkalmazásához rendszerint hiányzik a szándékosság, amely körülmény a tagállami jogok alapján kizárja a büntetőjogi felelősségre vonás kezdeményezését a közvetítő szolgáltatóval szemben.

¹⁷ Pablo Asbo Baistrocchi: Liability of Intermediary Service Providers in the EU Directive on Electronic Commerce. Computer & High Technology Law Journal, 19. évf., p. 114.

¹⁸ I. m. (3), p. 4–12.

2.5. A közvetítő szolgáltatók típusai

Az online világban a közvetítő szolgáltatóknak számos típusa létezik. Mivel az elektronikus kereskedelem állandó és folyamatos fejlődésben van, ezért nem lehet és nem is célszerű meghatározni a közvetítő szolgáltató fogalmát, mivel bármely fogalmi kísérlet a technológiai semlegesség követelményét sértené meg. Itt rögzítendő, hogy számos online szolgáltató egyidejűleg több, akár különböző szabályozási rezsim alá tartozó szolgáltatást is nyújthat, ami közvetlenül befolyásolja az adott tevékenységgel kapcsolatos felelősségét is. Így egy közvetítő szolgáltató egyrészt eljárhat tartalomszolgáltatóként (mint egy online újság) – amellyel kapcsolatos szolgáltatásokért közvetlen felelősséggel tartozik –, míg ezzel szemben az online újsághoz tartozó blogok vagy online fórum vonatkozásában már tárhelyszolgáltatóként jár el. Ugyanezt a megközelítést követi az Európai Unió Bírósága joggyakorlata is.

Az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv 12–14. cikke alatt tevékenységek leírása útján a közvetítő szolgáltatók három típusát nevesíti, ideértve az egyszerű továbbítást végző szolgáltatót, a gyorsítótárolást végző szolgáltatót és a tárhelyszolgáltatót. Mivel az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv fogalommeghatározást nem rögzít, ezért az irányelv rendelkezéseinek hazai átültetését megvalósító nemzeti végrehajtási intézkedés, az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről szóló 2001. évi CVIII. törvény (Elkertv.) rendelkezéseire utalnak. A magyar jogszabály – lefedve az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv szabályait – négy szolgáltatótípust nevesít. Az Elkertv. értelmében közvetítő szolgáltató az információs társadalommal összefüggő szolgáltatást nyújtó szolgáltató, amely

- egyszerű adatátvitel- és hozzáférés-biztosítást nyújt, tehát az igénybe vevő által biztosított információt távközlő hálózaton továbbítja (network provider), vagy a távközlő hálózathoz hozzáférést biztosít (access provider);
- gyorsítótárolást végez, azaz az igénybe vevő által biztosított információt távközlő hálózaton továbbítja, amely alapvetően a más igénybe vevők kezdeményezésére történő információtovábbítás hatékonyabbá tételét szolgálja;
- tárhelyszolgáltatást nyújt, azaz az igénybe vevő által biztosított információt tárolja.

A magyar törvény az irányelvtől eltérően külön szabályozza a keresőszolgáltatást biztosító szolgáltatót, amely információk megtalálását elősegítő segédeszközöket biztosít az igénybe vevő számára.

Az egyes közvetítő szolgáltatókra vonatkozó irányelvi szabályozási rezsim alapját tehát a szolgáltató tevékenysége képezi, amelyek az alább kifejtett szerepekben járhatnak el.

2.5.1. „Mere conduit”

Amennyiben a szolgáltató tevékenysége *adatok egyszerű továbbítására* korlátozódik, amire az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv 12. cikke irányadó, – tehát az információs társadalommal összefüggő olyan szolgáltatásról van szó, amely a szolgáltatás igénybe vevője által küldött információnak hírközlő hálózaton keresztül történő továbbításából (network provider) vagy a hírközlő hálózathoz való hozzáférés biztosításából áll (access provider) –, a harmonizált szabályok alapján a szolgáltató a továbbított információ tartalmáért nem tehető felelőssé.

Az irányelv a felelősség alóli mentesülést, a „továbbítást” és „hozzáférést” a hírközlő hálózat működtetésének és az ahhoz való hozzáférés biztosításának olyan technikai folyamatára korlátozza, amelynek során hálózaton keresztül harmadik személyek által rendelkezésre bocsátott adatokat továbbítanak, melybe az irányelv 12. cikk (2) bekezdése alapján beleértendő az adatok „ideiglenes tárolása” is, feltéve, hogy az a továbbítás hatékonyabbá tételének kizárólagos céljából történik. Tehát az adat hálózaton belüli továbbítása számítógépről számítógépre történik, melynek keretében ideiglenes jellegű tárolás is végbemehet.¹⁹ A tárolás azonban csak abban az esetben minősül „*mere conduit*”-nek, amennyiben az ideiglenes, és az információt nem tárolják hosszabb ideig, mint ami a továbbítás hatékonyabbá tételéhez szükséges. Ez a tevékenység automatikus, közbenső és átmeneti jellegű tárolást tesz lehetővé, ami azt jelenti, hogy emberi beavatkozás nélküli/gépiesített, időtartama pedig a továbbításra korlátozott.²⁰

A „*mere conduit*” – ideértve a továbbítást és a hozzáférés biztosítását – tehát pusztán technikai, automatikus és passzív jellegű tevékenység, melynek következtében a szolgáltatónak nincs tudomása a továbbított, illetve tárolt adatokról, illetve nem kezeli azokat. A szolgáltató ugyanis csak akkor mentesül, ha a továbbított adat őt semmilyen módon nem érinti; ez egyebek között azzal a követelménnyel is jár, hogy nem módosíthatja az adatot, amelyet továbbít, mely követelmény – mint azt az irányelv (43) preambulumbekkezdése kiemeli – nem vonatkozik az olyan technikai jellegű változtatásokra, amelyekre a továbbítás folyamán kerül sor, mivel azok nem érintik a továbbított adat integritását. A felelősség kizárása nem vonatkozik azon esetekre, amikor a szolgáltató (access vagy network provider) maga kezdeményezi az adatátvitelt; ő választja ki az adatátvitel címzettjét, vagy akár maga választja meg vagy módosítja a továbbított információt. Az irányelv (44) preambulumbekkezdése értelmében az a szolgáltató, aki szolgáltatásának igénybe vevőjével jogellenes cselekedetek elkövetése céljából szándékosan együttműködik, túllép az „egyszerű továbbítás” tevékenységein, és ennek eredményeképpen nem vonatkozhat rá a felelősség alóli mentesség sem.

¹⁹ Lásd *Arno R. Lodder*: European Union E-Commerce Directive – Article by Article Comments. Guide to European Union Law on E-Commerce, 4. évf., p. 87: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1009945, lehvívás: 2012. december 1.

²⁰ Lásd i. m. (4), (42) preambulumbekkezdés.

2.5.2. Gyorsítótárolóban történő rögzítés (caching)

A gyorsítótároló vagy „cache” a számítástechnikában az átmeneti információtároló elemeket jelenti, melyek célja az információ-hozzáférés gyorsítása.²¹

Az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv 13. cikke szabályozza a gyorsítótárolással kapcsolatos rögzítést, illetve az ideiglenesen tárolt információmásolatokért való felelősséget. Ez az eset a 12. cikk (2) bekezdésének megfelelően ún. automatikus, közbenső és átmeneti tárolást foglal magába, azonban eltérően a „*mere conduit*”-tól, a tárolás időtartama itt hosszabb, és nem csupán a továbbításra korlátozott, illetve annak célja a továbbítás címzettjének igényére a továbbítás hatékonyabbá tétele.

A caching esetében a szolgáltató öt feltétel²² egyidejű fennállása esetén nem felel: így (i) a szolgáltató nem módosíthatja az információt, aminek a gyorsítótárolását végzi; (ii) a szolgáltatónak meg kell felelnie az információhoz való hozzáféréssel kapcsolatos feltételeknek. Ez azt jelenti, hogy a gyorsítótárolás vonatkozásában a gyorsítótárolt információhoz való hozzáférési korlátozásokat is duplikálni szükséges. A felelősség alóli mentesülés ugyanis nem terjed ki arra az esetre, amikor a közvetítő szolgáltató olyan oldal/információ gyorsítótárolását végzi, amelynek vonatkozásában nem teljesültek a tartalomszolgáltató által meghatározott hozzáférési feltételek (mert például az oldal fizetős, de a vonatkozó gyorsítótárolt információt a közvetítő szolgáltató ingyenesen bocsátja a felhasználói rendelkezésére). Harmadik feltétel, hogy (iii) a szolgáltatónak a közbenső tárolt információ rendszeresen – az iparági gyakorlatnak megfelelően – frissítenie kell. Negyedik feltétel (iv), hogy a közbenső tárolás nem zavarhatja meg azon alkalmazásokat, melyek az információ felhasználását mérik; például a közbenső tárolt weboldalon található látogatószám-láló találatait a közbensőtárolás nem befolyásolhatja. Az ötödik feltétel (v), hogy a szolgáltatónak haladéktalanul intézkednie kell a tárolt információ törléséről vagy az ahhoz való hozzáférés megszüntetéséről, amint ténylegesen tudomást szerez arról, hogy az információt az adatátvitel forrásánál törölték a hálózatról vagy megszüntették az ahhoz való hozzáférést, vagy bíróság, illetve közigazgatási hatóság rendelte el a törlést vagy a hozzáférés megszüntetését.

2.5.3. Tárhelyszolgáltatás (hosting)

A hosting az információ olyan tárolása, ami ellentétben az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv 12. és 13. cikkében foglaltakkal, *nem ideiglenes*, illetve *nem átmeneti jellegű*. A szolgáltatás igénybe vevője által biztosított információért/tartalomért való felelősség alóli mentesülésnek az irányelv értelmében három feltétele van: így

²¹ Lásd ennek meghatározásáról: <https://hu.wikipedia.org/wiki/Gyors%C3%ADt%C3%B3t%C3%A1r>, lehívás: 2012. december 1.

²² *Lodder*: i. m. (19), p. 88.

(i) a szolgáltatónak nem lehet tényleges tudomása jogellenes tevékenységről vagy információról, és nem lehet tudomása olyan tényekről vagy körülményekről, amelyek nyilvánvalóan jogellenes tevékenységre vagy információra utalnának. Tehát amennyiben akár az igénybe vevő által biztosított információról tudja, hogy az jogsértő, vagy akár tud arról, hogy felhasználói tevékenysége jogellenes, úgy a tárhelyszolgáltató felelőssége megállapítható. A szolgáltató tényleges, szubjektív tudomásának nem szükséges kiterjednie a teljes jogsértő tényállásra, illetve a jogsértő személyekre, mivel elegendő „csupán” olyan tények és körülmények ismerete, melyek a jogellenes tevékenységre egyértelműen utalnak;²³

(ii) a szolgáltatónak, amint ilyenről tudomást szerzett, haladéktalanul intézkednie kell a jogsértő információ eltávolításáról vagy az ahhoz való hozzáférés megszüntetéséről. Ebben az esetben a szolgáltató számára az jelenthet problémát, hogy a tartalom eltávolítása hiányában felelőssé válik, míg annak eltávolítása esetén a tartalomszolgáltató igényérvényesítése fenyegetheti;

(iii) a mentesülés harmadik feltétele, hogy a szolgáltatás igénybe vevője nem a szolgáltató megbízásából/ellenőrzése mellett vagy utasításai alapján járt el. Tehát abban az esetben, ha az igénybe vevő a szolgáltató munkavállalója vagy megbízottja (alkalmazottja), úgy az igénybe vevő által biztosított információért a szolgáltató az ellenőrzés tényéből kifolyólag felel.²⁴ Amennyiben azonban az alkalmazott igénybe vevő nem az alkalmazotti jogviszonyával összefüggésben jár el, úgy a felelősség alóli mentesülés továbbra is megáll.

2.5.4. Exkurzus: Doménregisztrátorok

A közvetítő szolgáltatók speciális és jogszabályban nem nevesített típusát jelentik a *doménregisztrátorok*, mely szolgáltatók jogsértő domén regisztrálásáért való felelőssége vitatott.²⁵ A doménregisztrátorok az internet olyan szolgáltatói, akik magánszemélyek (az igénylő) megbízása alapján a nyilvántartó előtt eljárva doménnevek használati jogának delegálásában és a delegálás fenntartásában működnek közre. A regisztrátorok jogállása annyiban

²³ Lodder: i. m. (19), p. 89.

²⁴ Lásd Lodder: i. m. (19).

²⁵ BDT2004. 1068 I. Védjegybitorlást nemcsak az követ el, akinek mint igénylőnek a lajstromozott védjeggyel az összetéveszhetőség hasonló doménnevet regisztrálnak, hanem az is, aki mint regisztrátor az igénylő javára az Internet Szolgáltatók Tanácsánál (ISZT) az ilyen doménnevet regisztráltatja. Lásd továbbá Összefoglaló a doménnév-regisztrációról és a doménnevekkel összefüggő jogérvényesítésről tartott kerekasztal-beszélgetésről. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 2. (112.) évf. 1. különszám, 2007. május, p. 78–88.: <http://www.sztnh.gov.hu/kiadv/ipsz/200705-pdf/06.pdf>, lehvás: 2012. december 1.; Vida Sándor: Doménnév regisztrátora mint védjegybitorló. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 6. (116.) évf. 4. sz., 2011. augusztus; Pintz György: Inkább megtorlás mint bitorlás. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 6. (116.) évf. 5. sz., 2011. október: <http://www.vedjegyportal.hu/erdekessegek/40-inkabbmegtorlasmintbitorlas>, lehvás: 2012. december 1.

speciális, hogy az általuk nyújtott, delegálással kapcsolatos szolgáltatások jellemzően ön-szabályozáson alapulnak.

A regisztrátorok a doménregisztráció mellett általában valamely doménhez kapcsolt szolgáltatást is nyújtanak, mint névszerver biztosítását (domén műszaki elérését biztosító „domain name server” szolgáltatást) vagy tárhely fenntartását, mely esetben a közvetítő szolgáltatókra vonatkozó rezsim hatálya alá tartoznak. A szellemi tulajdont sértő domén-regisztrációért való felelősségük kérdései a jogirodalomban és a bírói gyakorlatban a mai napig sem egyértelműen tisztázottak. Kérdéses tehát, hogy önmagában egy szellemi tulajdon-jogot sértő domén delegálásáért a regisztrátort, illetve a nyilvántartót terheli-e felelősség, illetve milyen felelősségi alakzat alapján.

A problémakör pontos bemutatása érdekében szükséges a doméndelegálással kapcsolatos alapfogalmak előzetes tisztázása.

2.5.4.1. A domén, a nyilvántartó és annak regisztrátora

Az internet működése egy tartománynévrendszeren alapul, ami biztosítja a hálózati címek egyediségét. A világhálócím a TCP/IP-protokoll IP része, ami minden egyes világhálóhoz kapcsolódó számítógép számára kijelöl egy 0–255 közötti szám tartományban elhelyezkedő, négy számegységből álló és pontokkal elválasztott egyedi számazonosítót (domain name system – DNS). E szervercímekhez, a könnyebb azonosíthatóság érdekében, alfanumerikus karakterekből álló doménneveket rendeltek. Ezek a címek így megkülönböztetőképességgel rendelkeznek, és ugyanez adja gazdasági értéküket is.²⁶

Az Internet Szolgáltatók Tanácsa Domainregisztrációs Szabályzatának (ISZT-szabályzat) meghatározása szerint a doménnév alfanumerikus karakterekből álló műszaki azonosító, amelyet elsősorban a könnyebb megjegyezhetősége miatt az internetes kommunikációhoz nélkülözhetetlen internetcímek helyett használnak. A delegálás a doménnévvel azonosított internetdomén használatba adása egy szervezetnek vagy természetes személynek egy regisztrátor által továbbított igénylés alapján, míg a regisztrálás a delegáláshoz szükséges adatok bejegyzése a megfelelő adatbázisokba. A delegálással a nyilvántartó használati jogot biztosít a doménnév vonatkozásában az igénylőnek, aki a doménnév kizárólagos használati jogáért ellenértéket fizet. A doménnévvel kapcsolatos regisztráció során egy hárompólusú jogviszony jön létre: (i) a doménnév használója, (ii) a doménnevet biztosító internetszolgáltató és a (iii) doménnév használatát nyilvántartásba vevő szervezet közötti jogok és kötelezettségek alakítják a doménnév használatára vonatkozó jogosultság kereteit.²⁷

²⁶ Dr. Freidler Gábor, dr. Tényi Géza et al.: Az informatikai jog nagy kézikönyve. Meritum – Complex Kiadó, 2009, 1337. sarokpont.

²⁷ Freidler, Tényi et al.: i. m. (26).

A világon kezdetben a doménnévvvel kapcsolatos regisztrációt az Internet Assigned Numbers Authority (IANA) végezte, amely az Egyesült Államok kormányának volt az egyik hatósága, majd 1998-tól napjainkig egy amerikai nonprofit szervezet, az Internet Corporation for Assigned Names and Numbers (ICANN) látja el ezt a feladatot és végzi a doménnevekkel kapcsolatos igazgatási feladatokat. Az ICANN adta meg az engedélyt az Internet Szolgáltatók Tanácsa Tudományos Egyesület (ISZT) mint nyilvántartó részére, hogy a *.hu* doménnévtartománnyal kapcsolatos helyi felügyeletet ellássa. Az ISZT a *.hu* közdomén alatti tartományra a doménnevek regisztrációját nyilvántartóként az Elkertv. 15/A. § által adott felhatalmazás alapján önszabályozás útján végzi, ezen alapul az ISZT-szabályzat kibocsátása is, amely meghatározza a delegálás és a fenntartás anyagi és eljárási szabályait.

A doménfenntartás a doménhasználó számára nyújtott delegálásfenntartási szolgáltatás, amelynek keretében a szükséges műszaki és adminisztratív adatok a *.hu* elsődleges és tartalék névszervereken és adatbázisokban tárolódnak, az internetről elérhető, továbbá igény szerint módosításra kerül. A regisztrátor a nyilvántartó által felhatalmazott szolgáltató szervezetek valamelyike, amely a domént igénylő vagy használó ügyfél szabad választása és megbízása alapján az ügyféllel szerződéses viszonyban állva a doméndelegálással, -regisztrálással és -fenntartással kapcsolatos ügyeket intézi. A regisztrátor feladata, hogy szerződést köt az igényelt domén delegálására, ellenőrzi, hogy az igényelt domén megfelel-e a szabályzat rendelkezéseinek, majd a megfelelő igényt továbbítja a nyilvántartónak, aki ezután delegálja a domént.

2.5.4.2. A doménnel kapcsolatos visszaélések

A domének megkülönböztetőképességéből adódóan azok visszaélés tárgyai lehetnek, így jellemzően védjegybitorlást, földrajzi árujelző bitorlást, névjog megsértését, illetve versenyjogi jellegbitorlást követhetnek el általa.²⁸ A probléma jelentőségét szemlélteti, hogy az Európai Bizottság korábbi felmérése szerint a megkérdezett vállalatok egynegyede védjegyjogosultként vagy doménhasználóként már szembesült doménvisszaéléssel.²⁹

A doménnel kapcsolatos visszaélésszerű magatartásokra összefoglalóan a „*cyber-squatting*” vagy „*domain-squatting*” kifejezést használják. Ilyen magatartás lehet valamely név, védjegy vagy ezekkel összetéveszhető név doménként való regisztrációja, melyet ezután közvetve vagy közvetlenül eladásra kínálnak fel a védjegyjogosult részére, illetve lehetséges az, hogy haszonszerzési célból (pl. pay per click üzleti modellben) más személy internetoldalára irányítják át a domén forgalmát. A cybersquatting speciális elkövetési módja a typosquatting, ami az internetfelhasználók címek elgépeléséből eredő jellemző hi-

²⁸ A Szerzői Jogi Szakértői Testület gyakorlata szerint a mű sajátos címe is élvezhet szerzői jogi oltalmat, így elvileg nem zárható ki a domén és a szerzői jog ütközése sem. Lásd SZJSZT-22/10.

²⁹ Lásd http://ec.europa.eu/yourvoice/results/211/index_de.htm, lehívás: 2012. december 1.

báit használja ki (pl. *google.com* helyett *goolge.com*, vagy *birner-auto.hu* helyett *birnet-auto.hu*, ahol az R és a T a QWERTY billentyűzet szomszédos betűi, így az elgépelés lehetősége is nagyobb).

2.5.4.3. Doménvita-rendezés

A doménnel kapcsolatos jogvita gyors megoldását az alternatív vitarendezés (ADR), így például a UDRP-eljárás igénybevétele jelentheti. A UDRP (Uniform Dispute Resolution Policy and Rules) alternatív vitarendezési eljárás, ami felső szintű TLD-re (gTLD) biztosít vitarendezést, és valamennyi ICANN-akkreditált regisztrátor által elfogadott, illetve annak szabályait egyes ccTLD-nyilvántartók (így *.nu*, *.tv*, *.ws*) is alkalmazzák, míg a magyar ISZT (mint ccTLD-szolgáltató) szabályzata csak *hu*. felső szintű doménjogvitákra irányadó. Ezzel szemben a *.eu* ccTLD sajátossága, hogy a vitarendezés szabályait itt jogszabály, az EU Bizottságának, 874/2004/EK számú rendelete³⁰ rögzíti. Az alternatív vitarendezési eljárás szabályainak alkalmazását rendszerint a felek alávetése dönti el, amelyre a delegálási szerződés megkötésekor kerül sor.

Bitorlási cselekmény megvalósulása esetén az ADR-eljárás mellett a jogosult az igényét bíróság előtt is érvényesítheti, ezért az ADR-szabályzatok rendelkeznek a bírósági eljárással kapcsolatos viszonyukról is, és nem zárják ki azt, hogy a felek bírósághoz forduljanak.³¹ Ennek indoka az, hogy a doménnel kapcsolatos alternatív vitarendezés alapvetően nem komplex iparjogvédelmi ügyek elbírálására szolgál, hanem *prima facie* jogsértések gyors orvoslására kíván ezzel lehetőséget teremteni. Bonyolult ügyekben emiatt tanácsos lehet már közvetlenül bírósághoz fordulni.³²

A magyar ISZT-szabályzat szerint a nyilvántartó a doménnév választásával vagy használatával kapcsolatos jogerős vagy előzetesen végrehajtható bírósági határozatokat külön perben állása nélkül is végrehajtja, ezt meghaladóan a nyilvántartó a jogvitában érintett kérelmező vagy felperes kérelmére a doménnév átruházhatóságát is korlátozza.³³ Ha az ADR-döntés kézhezvételét követő 30 napon belül bármely fél keresetet indít, annak végrehajtása felfüggesztésre kerül.³⁴

Az EU ADR-szabályzat 5. pontja szerint, a *Res Judicata* esetét ide nem értve, az ADR-eljárás lefolytatását semmilyen bírósági eljárás nem érinti. A döntnökök határozatai véglegesek,

³⁰ A Bizottság 874/2004/EK rendelete (2004. április 28.) a *.eu* felső szintű domén bevezetésére és funkcióira vonatkozó általános szabályok, valamint a bejegyzésre irányadó elvek megállapításáról. Hivatalos Lap L 162, 30.4.2004, p. 40.

³¹ Lásd UDRP Section 3(b) és Section 4(k).

³² Frequently Asked Questions (and Answers) about UDRP: <https://www.chillingeffects.org/udrp/faq.cgi#QID60>, lehívás: 2013. január 1.

³³ Lásd az ISZT szabályzatának 2.3.6. és 7.3. pontját.

³⁴ Lásd az ISZT szabályzatának 10.5 pontját.

ellenük fellebbezésnek nincs helye, és a felek számára kötelező érvényűek. Mindez azonban nem érinti a feleknek azon jogát, hogy az ADR-eljárás eredményéről történő értesítést követő 30 naptári napon belül bírósági eljárást kezdeményezzenek,³⁵ mely esetben a határozat végrehajtása felfüggesztésre kerül.

A UDRP eljárási szabályzatának³⁶ 18. pontja szerint a panel saját hatáskörében maga dönt, hogy bármely jogi eljárás (így különösen bírósági eljárás) kezdeményezése esetén felfüggeszti vagy megszünteti-e az eljárást.

Az egyes ADR-fórumok által meghozható döntések kizárólag a doménnév visszavonására vagy az ADR-eljárás kérelmezője javára történő átruházására terjednek ki.³⁷

2.5.4.4. Felelősségi kérdések

A regisztrációért a felelősség alapvetően a domén regisztrált jogosultját, azaz az igénylőt terheli. Az ISZT-szabályzat a doménnévvel kapcsolatos egyéb kritériumok között rögzíti, hogy (2.2.1.) a doménigénylő a delegálni kért domén nevét a jogszabályok és a szabályzat keretei között szabadon választja meg, ugyanakkor a lehető legnagyobb gondossággal tartozik eljárni abban a tekintetben, hogy az általa választott doménnév, annak igénylése, illetve annak használata más személy vagy szervezet jogait (pl. névkizárólagossághoz fűződő jogát, személyiséghez fűződő jogát, kegyeleti jogát, szellemi tulajdonhoz fűződő jogát stb.) ne sértse. A doménnév választásáért való felelősség vonatkozásában (2.3. pont) a szabályzat szintén rögzíti, hogy kizárólag a doménigénylő, illetve doménhasználó felelős a doménnév megválasztásáért, használatáért, jogszerűségéért, illetve a doménnév választással vagy -használatával harmadik személynek okozott kárért. A doménigénylő, illetve doménhasználó köteles különösen a nyilvántartó és/vagy a regisztrátor helyébe lépni, ha a választott doménnévvel kapcsolatban más személy a nyilvántartóval vagy a regisztrátorral szemben igényt kíván érvényesíteni, illetve, ha ennek akadálya van, minden segítséget megadni részükre a követeléssel szembeni védekezésükhöz, továbbá a neki delegált doménnévvel, a delegációs és regisztrációs eljárással, a doménnevének megválasztásával, jelentéstartalmával vagy használatával kapcsolatos bármilyen jogvitából, kárból, követelésből következő költség alól tehermentesí-

³⁵ Lásd i. m. (30), 22. cikk (13) bekezdését.

³⁶ Rules for Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy: <https://archive.icann.org/en/udrp/udrp-rules-24oct99.htm>, lehvívás: 2013. január 1.

³⁷ ISZT-szabályzat: 10.3. pont; UDRP Section 4 (i) Remedies. The remedies available to a complainant pursuant to any proceeding before an Administrative Panel shall be limited to requiring the cancellation of your domain name or the transfer of your domain name registration to the complainant.; EU ADR-szabályzat 11 (b) Olyan ADR eljárás keretében, ahol a Panasozolt a jogosultja annak a domén névnek, melynek tárgyában a Kérelem benyújtásra került, a jogorvoslati lehetőségek a jogvita tárgyát képező domén név visszavonására, illetve ... a domén névnek a Panasozosra való átruházására korlátozódnak.

teni a nyilvántartót és/vagy a regisztrátort, és egyébként is mindent elkövetni annak érdekében, hogy a regisztrátort, illetve a nyilvántartót érdeksérelem ne érje.

Az ISZT-szabályzat rendelkezései a delegálásigénylési szerződés részét képezik, tehát harmadik személy irányába annak szabályai kötőerővel nem rendelkeznek, amit a hazai bírói gyakorlat is megerősít.³⁸ Ebből következően a szabályzat rendelkezései elvileg nem zárhatják ki a regisztrátor vagy a nyilvántartó elleni, a domén jogsértő voltán alapuló igényérvényesítést sem.

A védjegybitorlás a regisztrátor és a nyilvántartó esetében jellemzően amiatt nem állapítható meg, mert e személyek – bár ezért ellenértéket kapnak – anélkül teszik elérhetővé az igénylők számára a védjegyekkel azonos vagy azokhoz hasonló domének használatát, hogy saját maguk használnák az említett megjelöléseket. Ebből következően a nyilvántartó és a regisztrátor alapvetően a szolgáltatói közreműködés alapján felel, melyre a magyar jogban többek között a védjegyekről és földrajzi árujelzőkről szóló 1997. évi XI. törvény (Vt.) 27. § (4) bekezdése, illetve (5) és (7) bekezdése irányadó.³⁹

2.6. A közvetítő szolgáltatók felelősségéhez tartozó egyéb követelmények – az általános nyomonkövetési kötelezettség tilalma és az értesítési-eltávolítási eljárások

Az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv 15. cikke kiegészíti az egyes közvetítő szolgáltatókra vonatkozó követelményeket. Bár a közvetítő szolgáltató mentesülése nem zárja ki azt, hogy a jogtulajdonos a jogsértésből fakadó igényei közül a jogsértés megelőzésére vagy abbahagyására irányuló követeléseit a közvetítő szolgáltatóval szemben érvényesítse, az irányelv szerint nem állapítható meg olyan általános kötelezettség, amely szerint a szolgáltatóknak az egyszerű továbbítás, gyorsítótárolás és tárhelyszolgáltatás nyújtása során a szolgáltatás tárgyát képező információkat nyomon kellene követniük. Ezt meghaladón általában nem kötelezhetőek arra sem e szolgáltatók, hogy jogellenes tevékenységre utaló tényeket vagy körülményeket keressenek. Az általános nyomonkövetési kötelezettséggel kapcsolatos követelményeket részletesen a jelen dolgozat 3.4. pontja tárgyalja.

³⁸ BDT2009. 2149 – I. A domain nevek delegálása, regisztrálása, fenntartása és visszavonása, illetve a használat során követendő magatartási szabályok kérdéseit nem jogszabály, hanem az önrendelkezési elv alapján alkotott domain regisztrációs szabályzat tartalmazza, amely többszereplős szerződésrendszer részeként került kiadásra, rendelkezéseit a szerződéses viszonyban állóknak alkalmazni kell. II. A bíróság a domain név használata felőli jogvitában nem a szabályzat alapján eljáró vitarendező fórum határozatát bírálja felül, hanem attól függetlenül dönt.

³⁹ Ezzel ellentétes álláspontot képvisel *Pintz György* a Szerzői Jogi és Iparjogvédelmi Szemlében megjelent írásában, lásd *Pintz*: i. m. (25). *Pintz* véleménye szerint a regisztrátor nem bitorló és nem közvetítő, mivel tevékenysége még a bitorlás megkezdése előtti, de később, mint esetleges DNS szolgáltató, sem végez mást, mint műszaki és adminisztratív adatot tárol és nyilvántart. Értelmezése szerint a regisztrátor regisztrátóri minőségében nem tekinthető közvetítőnek sem.

Az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv 14. cikk (3) bekezdése ezt meghaladóan jogalapot biztosít a tagállamok részére, hogy értesítési-eltávolítási eljárásokat vezessenek be, amely esetben a tárhelyszolgáltató az értesítést követően mentesül a jogsértés alól, amennyiben az eljárási szabályokat követve eltávolítja a jogsértő információt. Az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv 40. preambulumbekzdése ezzel összefüggésben rögzíti, hogy a tagállamoknak megfelelő alapot kell nyújtaniuk a jogellenes adatok eltávolítására és az azokhoz való hozzáférés megszüntetésére irányuló gyors és megbízható eljárások kialakításához; ezeket az eljárásokat a valamennyi érdekelt fél között létrejövő önkéntes megállapodások alapján lehet kialakítani, és ezeket a tagállamoknak ösztönözniük kell; az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások nyújtásában érintett valamennyi félnek érdekében áll az ilyen eljárások elfogadása és alkalmazása. Az értesítési-eltávolítási eljárásokat a tanulmány 3.3. pontja tárgyalja.

3. AZ IRÁNYELVVEL KAPCSOLATOS ÉRTELMEZÉSI NEHÉZSÉGEK ÉS AZ EURÓPAI UNIÓ BÍRÓSÁGÁNAK GYAKORLATA

Az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv közvetítő szolgáltatók felelősségéről szóló szabályozásának gyakorlati alkalmazása számos, az Európai Unió Bírósága előtti ügy tárgyát képezte, ezekben a bíróságnak újszerű üzleti/reklámozási modellek alkalmazásáról – mint a Google AdWords szolgáltatása –, online piacterek felelősségéről, az általános nyomkövetési kötelezettség, illetve szűrő- és blokkolórendszerek alkalmazásának határáról kellett állást foglalnia. Mivel az irányelv a 2000-es évek elejének a terméke, rendelkezéseinek értelmezése az Európai Unió Bírósága számára is komoly kihívást jelent, amit a elé került ügyek és kérdések növekvő száma is mutat.

Az Európai Bizottság 2012 januárjában kelt munkadokumentuma szerint az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv rendelkezéseivel kapcsolatos bizonytalanságok az elektronikus kereskedelemmel kapcsolatos konzultációk alapján az alábbi területekre jellemzőek:⁴⁰

i) Az elektronikus kereskedelemről szóló irányelvben említett, a közvetítő szolgáltatók 12–14. cikkben meghatározott fogalma – a kérdés, hogy az itt nem említett közvetítő szolgáltatók, melyek az irányelv elfogadásakor nem léteztek, mennyiben élvezhetik a safe harborok védelmét.

ii) Az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv 12–14. cikkében említett safe harbor-szabályok feltételei mikor tekinthetőek teljesítettnek, amit több esetben bizonytalanság övez. Így kérdéses, hogy a „tudomásszerzés”, illetve a „haladéktalan intézkedés” követelményét miként értelmezik.

iii) Az értesítési-eltávolítási eljárások bevezetését az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv lehetővé teszi, azonban nem teljesen egyértelmű, hogy melyik eljárás mikor al-

⁴⁰ Lásd i. m. (2), p. 25–26. Ezeket a problémákat az Európai Bizottság munkadokumentuma részleteiben tárgyalja.

kalmazandó. Így különösen problémás, ha az értesítési-eltávolítási eljárás csak védjegy- és szerzői jogi jogsértésre vonatkozik, azonban az azokkal egyidejűleg megvalósuló tisztességtelen versenyselekményekre más értesítési-eltávolítási rezsim terjed ki. Kérdéses, hogy melyik eljárás bír ekkor elsőbbséggel.

iv) Az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv 15. cikke általános nyomkövetés előírására vonatkozó tilalmat rögzít, azonban ez nem akadályozza meg azt, hogy nemzeti bíróságok és hatóságok egyedi, a megelőzésre vonatkozó intézkedéseket írjanak elő a közvetítő szolgáltatók részére, melyek bizonyos jellegű nyomkövetési kötelezettségeket jelentenek. Nem egyértelmű azonban az egyedi, illetve az általános jellegű intézkedések határa, illetve hogy a közvetítő szolgáltató milyen szűrő jellegű intézkedések bevezetésére kötelezhető.

v) Az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv 15. cikk (2) bekezdése, illetve 18. cikke a szellemi tulajdon-jogok érvényesítéséről szóló irányelv 8. cikkével összhangban lehetővé teszi a közvetítő szolgáltató adatszolgáltatásra kötelezését a jogsértéssel kapcsolatosan, azonban a Bizottság munkadokumentuma nem említi, és az Európai Unió Bírósága sem adott egyértelmű választ arra a kérdésre, hogy mennyiben kötelezhető egy access provider közvetítő szolgáltató a jogsértő magánszemélyek azonosítására, illetve személyes adatainak kiadására polgári peres eljárás megindítása céljából.

Az irányelvi szabályok felülvizsgálata hiányában a fent jelzett területeken az Európai Unió Bírósága jogértelmező szerepe kiemelkedő azokban az esetekben, melyekben a Bíróság az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv, a szellemi tulajdon-jogok érvényesítéséről szóló irányelv, az infoc-irányelv, a védjegy- és szerzői jogi, adatvédelmi, illetve telekommunikációs szabályok alkalmazásának együttes, átfogó értelmezését nyújtja. Számos területen jelenleg még hiányzik, illetve további kérdéseket vet fel az Európai Unió Bíróságának gyakorlata.

3.1. Az új típusú információs társadalommal kapcsolatos szolgáltatások

Az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv elfogadásakor számos olyan szolgáltatás ismeretlen volt, amelyek jelenleg az internetes felhasználások jelentős részét adják: így a ma széles körben elterjedt *peer-to-peer* fájlmegosztási technológia, a videomegosztó hálózatok, az online közösségi oldalak, illetve az online piacterek és újszerű információkeresési és reklámozási módozatok, a hiperlinkelés ismeretlen felhasználási módozatokat jelentettek, melyek komplex jellege komoly kihívássá teszi azoknak az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv 12–14. cikke alá rendelését, amit az is bonyolít, hogy a harmonizáció, az egyes tagállami átültető jogszabályok között is lényeges különbségek mutatkoznak. Az Európai Bizottság munkadokumentuma⁴¹ említi, hogy egyes országokban a hiperlinkelés (Ausztria, Spanyolország és Portugália) és a keresőszolgáltatások (Magyarországon) is élvezik a safe

⁴¹ Lásd i. m. (2), p. 27–30.

harborok védelmét, míg másokban ezek a szabályok nem találhatók meg. Ugyanígy eltérő tagállami joggyakorlat tapasztalható blogok, videomegosztó oldalak, társkeresők és közösségi oldalak vonatkozásában.

E komoly különbségek ellenére e területen az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv elfogadása óta mégis relatívan kevés felsőbbírósági döntés keletkezett. Ezek eddig az ún. adwords, kulcsszó alapú hirdetési szolgáltatásokra, illetve az online piacterek tevékenységére vonatkoztak.

3.1.1. Adwords és szponzorált linkek (Google France-ügy)

A jogsértő termékek online forgalmazása során a hamisítók, illetve az online kalózok is piacot keresnek a termékeknek, aminek egyik kézenfekvő módja a keresőmotorok találatáiban való listázás. A jogtulajdonosok ezek alapján a keresőszolgáltatást üzemeltető közvetítő szolgáltatók ellen léptek fel, kérve azok jogsértő linkek, így különösen szponzorált linkek megjelenítéséért való felelősségének megállapítását. Az Európai Unió Bírósága előtt a szponzorált linkekért való felelősség kérdése a C-236/08 – C-238/08 Google France és Google Inc. et al. v Louis Vuitton Malletier et al. előzetes döntéshozatali ügyek során merült fel.

Az ügy tényállása az internetes keresőt üzemeltető Google ún. Adwords reklámszolgáltatását érintette. Az Adwords szolgáltatás keresési kulcsszavak felhasználásával megjelenített szponzorált linkekre vonatkozik, mikor a kulcsszavak és az internethasználó által a keresőmotorba bevitt szavak közötti egyezés esetén rövid reklámüzenet kíséretében egy promóciós link jelenik meg a keresési eredmények között, melyre a felhasználó rákattinthat, és ezáltal a hirdető weboldalára jut. A hirdető ekkor a promóciós linkekre való kattintások után köteles megfizetni a reklámszolgáltatás ellenértékét a Google részére.

A Louis Vuitton azt kifogásolta, hogy jó hírnevű védjegyeit képező szavak keresése esetén a Google a keresési eredmények között szponzorált linkként termékei utánzatait jelenítette meg, ezért védjegybitorlás miatt keresetet indított a Google-lal szemben. Egy másik ügyben az utazásszervező Viaticum védjegyeire való rákereséskor a Google szponzorált linkjeként a Viaticum versenytársainak hirdetési jeleket meg. Egy további ügyben az Eurochallenges védjegy jogosultja és használója indított keresetet a Google-lal szemben amiatt, hogy az e védjeggyel azonos kulcsszóra való keresés esetén versenytársak hirdetéseit jelenítette meg. A Google-t valamennyi esetben védjegybitorlás miatt elmarasztalták, amivel szemben semmisségi kereseteket nyújtott be a francia Cour de Cassation előtt, amely fórum az eljárás felfüggesztésével az Európai Unió Bíróságához fordult előzetes döntéshozatalért.

A Bíróság a Google reklámszolgáltatását igénybe vevő és kulcsszóként más védjeggyel megegyező megjelölést választó hirdető vonatkozásában megállapította, hogy az gazdasági tevékenység körében használja a védjegyet, ezzel szemben a reklámszolgáltatás nyújtója, tehát a Google esetében nem valósul meg gazdasági tevékenység körében történő használat (58. és 105. pont). A Bíróság szerint ez abból következik, hogy a reklámszolgáltató – bár

ezért ellenértéket kap – anélkül teszi elérhetővé ügyfelei számára a védjegyekkel azonos vagy azokhoz hasonló jelölések használatát, hogy saját maga használná az említett jelöléseket. A Bíróság megállapítása szerint a hirdető vonatkozásában önmagában már a kulcsszavak használatával is megvalósul az említett jelölésnek az említett versenytárs áruival vagy szolgáltatásaival kapcsolatos használata, még akkor is, ha a hirdetésben a kulcsszóként választott védjegyre vonatkozóan semmilyen utalás nem szerepel.

A Google Adwords-zel kapcsolatos tevékenysége a Bíróság értékelése alapján az „információs társadalommal kapcsolatos szolgáltatás”-nak minősül, mivel azt távolról, elektronikus úton és a szolgáltatást igénybe vevő egyéni kérelmére, térítés ellenében nyújtják. A reklámszolgáltatás nyújtója az említett szolgáltatást igénybe vevő hirdető információit továbbítja, ideértve a hirdető által kiválasztott kulcsszavakat, a promóciós linket és az utóbbi kísérő reklámüzenetet, továbbá a hirdető weboldalának címét. A Bíróság utalt arra, hogy az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv abban az esetben teszi lehetővé a szolgáltató felelősségkorlátozását, ha a szolgáltató tevékenysége pusztán technikai, automatikus és passzív jellegű, tehát nincs tudomása a továbbított, illetve tárolt adatról, és nem is kezeli azokat (114. pont).

A Bíróság szerint a kiválasztott kulcsszó és az internethasználó által bevitt keresőkifejezés közötti megfelelés önmagában nem elegendő annak a megállapításához, hogy a Google ismerje vagy kezelte a hirdető által a rendszerébe bevitt és a szervere memóriájában tárolt adatokat. Amennyiben nem játszott tevéleges szerepet, a Bíróság szerint a szolgáltató felelőssége a hirdető kérésére tárolt adatokért sem állapítható meg, kivéve ha a szolgáltató ezen adatok vagy a hirdető tevékenysége jogellenességéről tudomást szerzett, és nem intézkedett haladéktalanul az adatok eltávolítása, illetve az azokhoz való hozzáférés megszüntetése iránt.

3.1.2. Az online piacterek felelőssége (*L'Oréal v. eBay-ügy*)

Az online piacterek és aukciós oldalak (eBay, Yahoo, Amazon, itthon a Vatera, TeszVesz, Apród stb.) szintén megfelelő és könnyen hozzáférhető platformot kínálnak a hamis, illetve hamisított áruk forgalmazására. Az elmúlt években az eBay aukciós oldalt számos országban érte támadás hamisított áruk forgalmazása miatt, ezért saját értesítési-eltávolítási eljárást vezettek be, illetve kínáltak fel a jogosultaknak VeRo program⁴² név alatt. Ezt azonban egyes jogosultak nem fogadták el megoldásként, és hatékonyabb intézkedések bevezetésére kívánták kényszeríteni az eBay-t. Az eBay és a kozmetikai termékeket gyártó, illetve szelektív disztribúciós rendszerben forgalmazó L'Oréal ügye az egyesült királyságbeli High Court által előterjesztett előzetes döntéshozatali ügyben került az Európai Unió Bírósága elé C-324/09. ügyszám alatt.

⁴² Lásd <http://pages.ebay.com/help/policies/programs-vero-ov.html>, lehívás: 2012. december 1.

Az eBay üzleti modellje, hogy annak online piacterén különféle hirdetőik értékesítenek termékeket, míg a piacter közreműködésével létrejött egyes értékesítési tranzakciók után az eBay meghatározott jutalékot szed az ügyfeleitől. Az eBay az ügyfelei saját oldalán való hirdetése mellett a Google által szponzorált linkeket is alkalmazott, mellyel az egyes eladók hirdetése a keresési eredmények között szintén megjelenhettek. A L'Oréal brit bíróság előtt védjegybitorlás miatt keresetet indított az eBay-jel szemben, mivel az eBay-en keresztül hamis termékek, ingyenes termékminták, csomagolás nélküli termékek, továbbá Európán kívüli eladásra szánt L'Oréal-termékek is elérhetőek voltak. Bár az eBay általános szerződési feltételei a felhasználók/hirdetők részére tiltották a hamis és védjegyjogosultságot sértő termékek forgalmazását, a L'Oréal az eBay jogsértés megelőzésére vonatkozó intézkedéseit és értesítési-eltávolítási eljárását nem tartotta elegendőnek. A L'Oréal álláspontja szerint a hirdetőik mellett az eBay is felelős a jogsértésekért, mivel azokat internetes oldalán közzétette, illetve keresőszolgáltatók, így a Google oldalain olyan szponzorált linkek formájában is feltüntette, amelyek az említett védjegyek kulcsszóként történt használata révén jelentek meg. A brit High Court of Justice az eljárás felfüggesztéséről határozott, és előzetes döntéscsért az Európai Unió Bíróságához fordult.

A Bíróság döntésében mindenekelőtt rögzítette, hogy amikor egy természetes személy anélkül értékesít védjeggyel ellátott árut egy online piacter útján, hogy ezen ügylet a részéről kereskedelmi tevékenység körébe tartozna, úgy „gazdasági tevékenység” hiányában a védjegyjogosult nem hivatkozhat a védjeggyel kapcsolatos kizárólagos jogaira. A védjegyjogosult tehát csak abban az esetben léphet fel, amennyiben az ilyen piacterén teljesített értékesítés mennyisége, gyakorisága vagy egyéb jellemzője okán meghaladja a magántevékenység körét, ez ugyanis ekkor „gazdasági tevékenység”-nek tekintendő.

A Bíróság szerint az eBay azon magatartása, hogy a L'Oréal védjegyeinek megfelelő keresési kulcsszavak kiválasztásával a vonatkozó szavak keresése esetére az eBay oldalára mutató szponzorált linkeket jelenített meg, a védjegyek „gazdasági tevékenység körében” történő használatának minősült. A Bíróság megállapítása szerint egy védjegy jóhírűsége hiányában az online piacter által igénybe vett, védjegyre vonatkozó kulcsszavakkal történő reklámozás önmagában nem minősül olyan használatnak, amely olyan áruk és szolgáltatások vonatkozásában valósult meg, amelyek „azonosak a védjegy árujegyzékében szereplő árukkal, illetve szolgáltatásokkal”. Jelen esetben azonban nem erről volt szó. A Bíróság szerint az eBay saját ügyfelei olyan áru és szolgáltatásai előmozdítására használta a védjegyeket, amelyek azonosak voltak a védjegy árujegyzékében szereplőkkel, emiatt e használat a közösségi védjegyrendelet,⁴³ illetve a védjegyirányelv⁴⁴ hatálya alá tartozik. Az eBay által közzétett

⁴³ A közösségi védjegyről szóló, 1993. december 20-i 40/94/EK tanácsi rendelet. Hivatalos Lap 1994. L 11., p. 1.; magyar nyelvű különkiadás 17. fejezet, 1. kötet, p. 146, ezt a rendeletet a Tanács 2009. február 26-i, a közösségi védjegyről szóló 207/2009/EK rendelete ismételtelen kodifikálta.

⁴⁴ A védjegyekre vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló, 1988. december 21-i 89/104/EKG első tanácsi irányelv, Hivatalos Lap 1989. L 40, p. 1; magyar nyelvű különkiadás 17. fejezet, 1. kötet, p. 92.

hirdetések ugyanis kapcsolatba hozzák egymással a hirdetésekben szereplő, védjegyekkel ellátott árukat és azok eBay útján történő megvásárlásának lehetőségét. A Bíróság szerint a védjegy alapvető funkciója, hogy tanúsítsa a fogyasztó számára a védjeggyel megjelölt áru származását, többek között azt is garantálja, hogy az e védjeggyel jelölt valamennyi árut azon egyetlen vállalkozás ellenőrzése mellett állították elő, illetve szolgáltatták, amely ezek minőségéért felel (lásd az ítélet 80. pontját). A Bíróság értékelése szerint az eBay hirdetései a védjegy funkcióját akkor sértik, ha a hirdetés nem vagy csupán nehézségek árán teszi lehetővé az átlagosan tájékozott és ésszerűen figyelmes internethasználó számára annak felismerését, hogy a vonatkozó termékek a védjegyjogosulttól, illetve ahhoz gazdaságilag kapcsolt vállalkozástól vagy harmadik személytől származnak.

A Bíróság szerint a védjegyeknek az eBay aukciós oldalán való szükségszerű megjelenítése kereskedelmi kommunikáció keretében „használat”-nak minősül, azonban e használat nem az eBay részéről valósul meg, mivel az eBay szolgáltatása abban merül ki, hogy ügyfelei részére lehetővé teszi a megjelenítést, tehát ekként a piactér üzemeltetőjének eladóként tevékenykedő ügyfelei végzik a használatot. Ennek megfelelően a Bíróság szerint az online piactér ügyfelei védjegyhasználatáért való felelőssége a közvetítő szolgáltatókra vonatkozó felelősségi szabályok alapján ítélandó meg, melyre a közösségi jog (az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv) által harmonizált nemzeti jog irányadó (104. pont).

A Bíróság szerint megállapítható, hogy az eBay információs társadalommal kapcsolatos szolgáltatást végez, amikor szerverén tárolja az ügyfelei által szolgáltatott adatokat. E szolgáltatás nem tartozik azonban az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv 14. cikkének hatálya alá, és az eBay nem minősül közvetítő szolgáltatónak, amennyiben a szolgáltató tevékenysége nem tisztán technikai és automatikus, hanem olyan tevőleges szerepet játszik, amelynek révén ismeri vagy kezeli a vonatkozó adatokat (113. pont). A Bíróság szerint pusztán az a tény, hogy valamely online piac üzemeltetője az eladásra való felkínálásokat a szerverén tárolja, meghatározza szolgáltatásának feltételeit, azért díjazásban részesül, és általános felvilágosítást ad ügyfelei részére, nem foszthatja meg az irányelv szerinti felelősséggel kapcsolatos safe harboroktól (lásd a 115. pontot). Az eBay v. L’Oreal-döntés jelentősége ezáltal, hogy az eBay által alkalmazott üzleti modell létjogosultságát nem kérdőjelezi meg, hanem elismeri, hogy – megfelelő korlátokkal – a közvetítő szolgáltatókra vonatkozó mentességi szabályok irányadóak erre a tevékenységre is.

3.2. A „tudomásszerzés”, illetve a „haladéktalan intézkedés” fogalmának értelmezése

A közvetítő szolgáltató az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv értelmében azzal a feltétellel mentesülhet a felelősség alól, hogy nincs „tényleges tudomása jogellenes tevékenységről vagy információról”, illetve nincs „tudomása olyan tényekről vagy körülményekről, amelyek nyilvánvalóan jogellenes tevékenységre vagy információra utalnának”, vagy hogy miután erről tudomást szerzett, „haladéktalanul intézkedett” a szóban forgó

adatok eltávolítása vagy az azokhoz való hozzáférés megszüntetése érdekében. Az Európai Bizottság munkadokumentuma szerint a tagállami konzultációk eredményei azt mutatják, hogy az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv 14. cikkében a „tudomásszerzés”, illetve a „haladéktalan intézkedés” fogalmának átültetése és értelmezése tagállamonként eltér, illetve komoly értelmezési nehézségekkel terhelt, és további útmutatás szükséges ebben a kérdésben.⁴⁵

Így a német jog nem kíván meg tényleges tudomásszerzést, hanem „tudomást”, a portugál jog „nyilvánvaló tudomást” követel meg, míg más országok körülírják a tudomásszerzés feltételeit, például az információ természete (Csehország) vagy elvárhatósági követelmény rögzítésével (Hollandia). Más országok – bár szó szerint ültették át saját nemzeti jogukba az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv rendelkezéseit – joggyakorlatukban eltérő sztenderdeket alkalmaznak, hogy mikor állapítható meg a jogsértésről való tényleges tudomásszerzés, így ahhoz bíróság határozata (ideiglenes intézkedése), értesítés szükséges-e, vagy ezek hiányában a tudomásszerzés tényére a körülmények alapján is következtetés vonható le. Ez utóbbi lehetőség vonatkozásában a konzultáció során többen arra figyelmeztettek, hogy ez a követelmény nem állhat ellentétben az általános nyomonkövetésre kötelezés irányelvi tilalmával, melyet az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv 15. cikke rögzít.

Az Európai Unió Bírósága a tényleges tudomásszerzés követelményét és feltételeit a fentebb bemutatott *L'Oréal v. eBay*-ügyben vonta górcső alá. Álláspontja szerint a „tudomásszerzés” minden olyan helyzetre vonatkozik, mikor az érintett szolgáltató bármilyen módon tudomást szerez ilyen tényekről vagy körülményekről. Ebbe beleértendő a szolgáltató által történő felfedezés például *saját vizsgálat alapján* vagy az, *ha a jogsértésről harmadik személy értesíti*, feltéve, hogy kellő gondosság alkalmazása mellett a vonatkozó értesülés vagy értesítés adatai alapján fel kellett volna ismernie a jogellenességet, így különösen ha azok adatai pontosnak és megalapozottnak tekinthetők (lásd a *L'Oréal v. eBay*-határozat 122. pontját). A Bíróság szerint amennyiben az üzemeltető eBay segítséget is nyújtott bizonyos eladásra való felkínálások megjelenítésének optimalizálásában vagy azok elősegítésében, nem foglalt el semleges pozíciót, hanem olyan tevőleges szerepet játszott, amelynek révén ismerte vagy kezelte az ilyen felkínálásokkal kapcsolatos adatokat. Ezen adatok vonatkozásában tehát az eBay nem hivatkozhat az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv 14. cikke szerinti közvetítő szolgáltatók felelőssége alóli mentességére.

A „haladéktalan intézkedés” fogalmának nemzeti átültetése és értelmezése szintén komoly eltérést mutat tagállamonként, mivel egyes tagállamok ennek feltételeit is meghatározták (így különösen ahol értesítési-eltávolítási eljárásokat vezettek be, mint Magyarországon), míg máshol annak értelmezését a joggyakorlatra bízták. Ezt meghaladóan az is bizonytalan-

⁴⁵ Lásd i. m. (2), p. 37.

ságot okoz, hogy az elektronikus kereskedelemről szóló irányelvben nem kerültek rögzítésre az eltávolításra, illetve a hozzáférés megszüntetésére vonatkozó követelmények.⁴⁶

3.3. Értesítési-eltávolítási eljárások

Az értesítési-eltávolítási eljárás azt jelenti, hogy valaki jogsértő tartalomról vagy információóról értesíti a tárhelyszolgáltatót, amely ebben az esetben eltávolítja a vonatkozó tartalmat. Az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv 14. cikke rögzíti a jogalapot ezen eljárások bevezetésére, azonban azokat részleteiben nem szabályozza.

Az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv (46) preambulumbekzdése szerint a tartalom eltávolítását, illetve a hozzáférés megszüntetését a véleménynyilvánítás szabadsága elvének és az e célból nemzeti szinten megállapított eljárásoknak a figyelembevételével kell elvégezni; az irányelv nem érinti a tagállamok lehetőségét arra, hogy olyan különös követelményeket állapítsanak meg, amelyeknek az adat eltávolítását, illetve az ahhoz való hozzáférés megszüntetését megelőzően haladéktalanul meg kell felelni. Ennek megfelelően az irányelv nem írja elő értesítési-eltávolítási eljárások kötelező bevezetését, hanem azt a tagállamok belátására bízva, ami komoly problémát jelent azzal kapcsolatban, hogy a szolgáltató mikor minősül megfelelően értesültnek, és milyen cselekményeket szükséges elvégeznie a teljes mentesülés (safe harbor alá tartozás) érdekében. Az Európai Bizottság munkadokumentuma szerint a társadalmi konzultáció eredménye azt mutatja, hogy a tagállami szabályozások eltérése fragmentált tagállami szabályokhoz vezetett,⁴⁷ ideértve az értesítés tartalmi és formai kötelekeit, az eltávolítás időzítését, a megalapozatlan értesítésekkel kapcsolatos felelősséget, illetve annak megítélését, hogy a tartalom mikor tekinthető jogsértőnek.⁴⁸

Az Egyesült Királyság, Finnország, Litvánia, Németország, Spanyolország és Svédország mellett Magyarország is bevezetett értesítési-eltávolítási eljárásra vonatkozó szabályokat. Az irányelv *hazai átültetése*, az Elkertv. 13. §, amely értesítési-eltávolítási eljárás lefolytatását kizárólag szerzői jogi jogsértés, illetve védjegybitorlás esetén teszi lehetővé, amely esetben a jogosultnak *formai* és az értesítéssel kapcsolatos *tartalmi* követelményeknek szükséges eleget tennie. Ezzel szemben más típusú jogsértések esetén, mint például versenyjogi jellegbitorlás vagy földrajzi árujelző bitorlása vonatkozásában nem alkalmazható az értesítési-eltávolítási eljárás, ami a szellemi tulajdon-védelem szempontjából a rendszert foghíjassá teszi. A magyar értesítési-eltávolítási eljárás *formai követelménye*, hogy az értesítést közokiratba vagy teljes bizonyító erejű magánokiratba kell foglalni, ideértve a meghatalmazást is, feltéve, hogy a jogosult meghatalmazott útján jár el. Az értesítés tartalmi követelményeként rögzíti az Elkertv, hogy annak tartalmaznia kell a sérelem tárgyát és a jogsértést valószínű-

⁴⁶ Lásd i. m. (2), p. 38.

⁴⁷ Lásd i. m. (2), p. 43.

⁴⁸ Lásd részletesen i. m. (2), 3.4.4.3 pont.

sítő tények megjelölését; a jogsértő tartalmú információ azonosításához szükséges adatokat; a jogosult nevét, lakcímét, illetve székhelyét, telefonszámát, valamint elektronikus levelezési címét. A formai és tartalmi követelményeknek megfelelő értesítés átvételétől számított tizenkét órán belül a szolgáltató köteles intézkedni a jogsértő információ eltávolításáról vagy a hozzáférés megszüntetéséről, melyről az érintett igénybe vevőt három munkanapon belül írásban köteles tájékoztatni, egyben feltüntetve azt, hogy az eltávolítás milyen jogosult jogsértést állító értesítése alapján történt. Amennyiben a szolgáltató ugyanazon jogosult értesítése alapján már eljár, az eltávolítást meg kell tagadnia, kivéve ha az eltávolítást vagy a hozzáférés megtiltását bíróság vagy hatóság rendelte el.

Az eltávolításról szóló értesítés kézhezvételét követően az igénybe vevő nyolc napon belül teljes bizonyító erejű magánokiratban vagy közokirati formában a szolgáltatónál kifogással élhet az érintett információ eltávolításával szemben. A kifogásnak tartalmaznia kell az eltávolított, illetve hozzáférhetetlenné tett információ azonosítását, ideértve azt a hálózati címet, ahol az korábban hozzáférhető volt, az érintett igénybe vevőt azonosító adatokat, továbbá indokolt nyilatkozatot arról, hogy az igénybe vevő által biztosított információ nem sérti a jogosult értesítésében megjelölt jogát.

A kifogás átvételkor a szolgáltató haladéktalanul köteles az érintett információt újra hozzáférhetővé tenni, és erről a jogosultat a kifogás megküldésével értesíteni. Amennyiben az igénybe vevő a jogsértést elismeri, határidőben nem terjeszt elő kifogást, vagy kifogása nem felel meg a tartalmi követelményeknek, a szolgáltató az eltávolítás hatályát köteles fenntartani.

A kifogás kézhezvételével a jogosult tudomást szerez az igénybe vevő személyéről és elérhetőségi adatairól, aminek birtokában meg tudja tenni a szükséges lépéseket az igény érvényesítése érdekében. A jogosultnak tíz munkanapja van, hogy abbahagyás és eltiltás iránti igényét fizetési meghagyás, kereset vagy büntető feljelentés útján érvényesítse. Amennyiben a bíróság az ideiglenes intézkedést elrendeli, úgy a szolgáltató a bírósági határozat kézhezvételét követő tizenkét órán belül köteles az eltávolításról ismételtén intézkedni, mely esetben a bírósági határozat másolatának megküldésével az érintett igénybe vevőt az intézkedés megtételétől számított 1 munkanapon belül értesíti. A bírósági eljárásban született jogerős érdemi határozatokról a jogosult a szolgáltatót haladéktalanul köteles értesíteni, és az az abban foglaltaknak köteles eleget tenni.

Az Elkertv. értelmében a jogosult és a szolgáltató megállapodhat az értesítési-eltávolítási eljárás alkalmazásáról, és a törvényben nem szabályozott kérdésekben is megállapodhatnak. Így kiköthetik, hogy hatályos írásbeli közlésnek tekinthetik a nekik vagy általuk harmadik személyhez címzett írásbeli magánokirat másolatát, továbbá az elektronikus úton tett közlést is, ha annak megérkezését a címzett elektronikus úton igazolja. Ezt meghaladóan azonban a jogosult és a szolgáltató a törvényi rendelkezésektől nem térhet el.

A magyar szabályok az értesítési-eltávolítási eljárásra tekintettel mentesítik a tárhelyszolgáltatót az igénybe vevővel szemben az eltávolítás végrehajtásával okozott kárért,

amennyiben az eltávolítás vagy a hozzáférés nem biztosítása során a jogszabálynak megfelelően és jóhiszeműen járt el.

Az értesítési-eltávolítási eljárásokkal kapcsolatosan a közösségi jogalkotó ösztönzi olyan önszabályozáson alapuló közösségi szintű magatartási kódexek kidolgozását, amelyek hozzájárulnak a szellemi tulajdon-jogok védelméhez.⁴⁹ Mivel egy évtized alatt bebizonyosodott az önkéntes szabályozás elégtelensége, az Európai Bizottság 2012 elején egy tájékoztatót bocsátott ki az elektronikus kereskedelmi és online szolgáltatások egységes digitális piaccal kapcsolatos szabályok felülvizsgálatáról, amelynek alapján a jövőben egységes szabályok létrehozását tervezik az értesítési-eltávolítási eljárásokkal kapcsolatosan.⁵⁰ Ezzel összefüggésben európai szintű társadalmi egyeztetést is kezdeményeztek, az eredmények összefoglalása jelenleg is folyamatban van.

3.4. Az általános nyomkövetési kötelezettség tilalma (szűrés és blokkolás)

Az általános nyomkövetési kötelezettség közvetítő szolgáltatókra irányadó tilalmát az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv 15. cikke rögzíti. Az irányelv vonatkozó rendelkezéseinek az általános monitoring gyakorlati kivitelezhetetlensége mellett az is indoka, hogy egy szűrőrendszer bevezetése gyakorlatilag internetes cenzúrát valósítana meg.

A (47) preambulumbekzdés szerint az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv 15. cikke szerinti tilalom csak *általános jellegű* kötelezettségek elrendelésére vonatkozik, így ez nem érinti az egyedi esetben alkalmazandó (specifikus) nyomkövetési kötelezettségeket. Ugyanitt említendő, hogy a közvetítő szolgáltatók felelősségének korlátozásai nem érintik olyan bírósági vagy közigazgatási határozatok (ideiglenes intézkedések) meghozatalának a lehetőségét, amelyek valamilyen jogsértés abbahagyását vagy megelőzését – ideértve a jogellenes adat eltávolítását vagy az ahhoz való hozzáférés megszüntetését – rendelik el.⁵¹ Az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv (48) preambulumbekzdése ezt meghaladóan azt rögzíti, hogy annak szabályai nem érintik a tagállamok lehetőségét, hogy megköveteljék azoktól a szolgáltatóktól, akik, illetve amelyek a szolgáltatásuk igénybe vevői által rendelkezésre bocsátott adat számára szolgáltatnak tárhelyet, hogy a tőlük ésszerűen elvárható, a nemzeti jogszabályokban meghatározott gondossággal járjanak el egyes jogellenes tevékenységek felderítése és megelőzése érdekében.

A Bíróság az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv 15. cikke értelmezése kapcsán a megelőző jellegű intézkedések alkalmazási körével elsőként a L'Oréal v. eBay-ügyben fog-

⁴⁹ Lásd i. m. (4), (40) és (49) preambulumbekzdés és i. m. (7), 17. cikk a) pont.

⁵⁰ Lásd http://ec.europa.eu/internal_market/e-commerce/notice-and-action/index_en.htm, lehívás: 2012. december 1.

⁵¹ Az irányelv vonatkozó rendelkezésének értelmezésével és az általános, illetve egyedi megelőzésre vonatkozó kötelezettségek elhatárolásával az Európai Unió Bírósága az alább bemutatandó C-70/10. sz. SABAM vs. Scarlet, illetve a C-360/10. sz., SABAM vs. Netlog-ügyben foglalkozott.

lalkozott: a Bíróság szerint az online piactér üzemeltetőjével szemben meghozható bírósági eltiltó határozat nem csupán létező, az online piac révén okozott jogsértések megszüntetéséhez, hanem olyan intézkedések meghozatalára is irányulhat, amelyek az új jogsértések megelőzéséhez is hatékonyan járulnak hozzá (lásd a L'Oréal v. eBay-határozat 131. pontját). Ezzel a Bíróság a szellemi tulajdon-jogok érvényesítéséről szóló irányelv 11. cikkét tágabban értelmezte, és úgy tekintette, hogy az ezen alapuló nemzeti intézkedések nem csupán a folyamatos jogsértésekre, hanem a megelőzésre is felhasználhatóak. A Bíróság szerint az ilyen intézkedéseket a nemzeti jog írja elő, ám azoknak a szellemi tulajdon-jogok érvényesítéséről szóló irányelv céljával összhangban hatásosnak és elrettentőnek kell lenniük (136. pont). Ennek keretében a Bíróság szerint tekintettel kell lenni azokra a korlátozásokra, miszerint nem várható el a szolgáltatótól, illetve nem szükséges és nem arányos az az intézkedés, ami valamennyi ügyfél adatai összességének tevőleges nyomonkövetését (általános nyomonkövetési kötelezettség) írja elő a szellemi tulajdon-jogok megsértésének jövőbeli megelőzése érdekében (139. pont). Az intézkedés nem képezheti a jogszerű kereskedelem akadályát, tehát általános és állandó tilalmat a védjegyet hordozó áruk forgalmazásával kapcsolatosan nem mondhat ki, illetve ilyen hatása sem lehet (140. pont). Az ilyen intézkedéseknek biztosítaniuk kell a különböző jogok és érdekek megfelelő egyensúlyát. A Bíróság ilyen méltányos, arányos és szükséges intézkedésként nevesítette a jogsértő regisztrációjának felfüggesztését, amire az online piactér nemzeti bíróság által is kötelezhető. Ugyanígy nevesítette a Bíróság továbbá azt, hogy az üzemeltető részére eladóként tevékenykedő ügyfelei azonosításának lehetővé tétele is előírható.

Az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv 15. cikkében foglalt általános nyomonkövetési kötelezettség különösen szűrő- és blokkolóintézkedések vonatkozásában merül fel, hogy miként határolhatóak el az általános, illetve specifikus megelőzésre vonatkozó kötelezések. Ezek gyakorlati jelentőségét az adja, hogy a szerzői jogot sértő cselekmények ma már nem *peer-to-peer* hálózatokon keresztül, hanem túlnyomórészt illegális tartalmat felkínáló weboldalak (illetve streaming) útján valósulnak meg, amelyeken szoftvereket, elektromos könyveket vagy éppen zene letöltését kínálják fel a felhasználóknak.⁵² Ezen jogsértésekkel összefüggésben a szűrő-, illetve blokkolóintézkedések bevezetésének kezdeményezésével bizonyos tartalomhoz való hozzáférés megszüntetését próbálják meg elérni a jogtulajdonosok. Ez azonban arányossággal, kommunikációs szabadságokkal kapcsolatos kérdéseket vet fel, illetve azt, hogy egy ilyen intézkedés költségeit a közvetítő szolgáltató vagy a jogtulajdonos viselje.

⁵² Lásd *Lukas Feiler*: Website Blocking Injunctions under EU and U.S. Copyright Law – Slow Death of the Global Internet or Emergence of the Rule of National Copyright Law? TTLF Working Papers, 2012, p. 4: http://www.law.stanford.edu/sites/default/files/publication/203758/doc/slpublic/feiler_wp13.pdf, lehívás: 2012. december 1.

3.4.1. Szűrő- és blokkolórendszerek alkalmazásának jogalapja

Az infosoc-irányelv 8. cikk (3) bekezdése, az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv 18. cikk (1) bekezdése, illetve a szellemitulajdon-jogok érvényesítéséről szóló irányelv 11. cikke jogalapot biztosít arra, hogy a közvetítő szolgáltatókat olyan technikai intézkedések bevezetésére kötelezzék, amelyek jogsértő tartalmak szűrését végzik, illetve internetes helyek elérhetőségét blokkolják.⁵³

Az infosoc-irányelv szerint a tagállamok biztosítják, hogy a jogosultak kérelmezhesenek eltiltást olyan közvetítő szolgáltatókkal szemben, akiknek a szolgáltatásait harmadik személy szerzői jog vagy szomszédos jogok megsértése céljából veszi igénybe. Az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv szerint a tagállamok biztosítják, hogy a nemzeti jog alapján indítható, az információs társadalommal összefüggő szolgáltatási tevékenységekkel kapcsolatos bírósági keresetek tegyék lehetővé az olyan intézkedések – így az eltiltás – gyors elfogadását, amelyek célja az állítólagos jogsértés megszüntetése és az érintett érdekek minden további sérelmének megelőzése. A szellemitulajdon-jogok érvényesítéséről szóló irányelv alapján a tagállamok annak biztosítására kötelesek, hogy a jogsértő magatartástól való eltiltást a jogosultak kérelmezhesék olyan közvetítők ellen, akiknek szolgáltatásait harmadik személy a szellemitulajdon-jog megsértése céljából veszi igénybe. A szellemitulajdon-jogok érvényesítéséről szóló irányelv (24) preambulumbekkezdése azt is kimondja, hogy az adott ügytől függően és a körülmények által indokolt esetben az előírandó intézkedéseknek, eljárásoknak és jogorvoslatoknak magukban kell foglalniuk az olyan eltiltó határozatot, amelynek célja a szellemitulajdon-jogok további megsértésének megakadályozása.

A szűrés és blokkolás lehetőségét szintén ismeri, illetve a tagállami jogok számára lehetőséget biztosít ilyen intézkedések bevezetésére az egyetemes szolgáltatási irányelvet⁵⁴ módosító 2009/136/EK irányelv, melynek 1. cikke szerint [lásd (29) preambulumbekkezdést is] az irányelv nem ad felhatalmazást, de nem is tiltja a nyilvánosan hozzáférhető elektronikus hírközlési szolgáltatók számára, hogy olyan feltételeket szabjanak, amelyek korlátozzák az egyes szolgáltatások vagy alkalmazások végfelhasználók általi hozzáférését és/vagy használatát, amennyiben ezt a nemzeti jogszabályok megengedik és összhangban van a közösségi joggal, feltéve, hogy előírják az ilyen feltételekről való tájékoztatást. A szolgáltatások és alkalmazások végfelhasználók általi elektronikus hírközlési hálózatokon keresztül történő használatára vonatkozó nemzeti intézkedéseknek tiszteletben kell tartaniuk a természetes személyek alapvető jogait és szabadságait, ideértve az emberi jogok és alapvető szabad-

⁵³ Lásd *Lábody Péter*: A közvetítő szolgáltatók bevonása a szerzői jogi jogérvényesítésbe. *Közösségi jogi lehetőségek. Infokommunikáció és jog*, 2012. február, p. 6.

⁵⁴ Az egyetemes szolgáltatásról, valamint az elektronikus hírközlő hálózatokhoz és elektronikus hírközlési szolgáltatásokhoz kapcsolódó felhasználói jogokról szóló 2002/22/EK irányelv (2002. március 7.) (egyetemes szolgáltatási irányelv).

ságjogok védelméről szóló európai egyezmény 6. cikkében meghatározott tisztességes eljáráshoz való jogot, az egyezmény 8. cikke által védett magánélethez való jogot, illetve a véleménynyilvánítás szabadságát, melyről az egyezmény 10. cikke rendelkezik. Ugyanezt a követelményt hangsúlyozza az Európa Tanács internetes szűrőkkel kapcsolatos ajánlása is.⁵⁵ Nemzeti jogában hasonló intézkedéseket eddig Belgium és Franciaország vezetett be.⁵⁶

3.4.2. A megelőzésre kötelezés korlátai (a Scarlet- és a Netlog-ügy)

Az Európai Unió Bírósága gyakorlatában a szűrésre és blokkolásra vonatkozó intézkedések megítélése eddig két, Belgiumból származó előzetes döntéshozatali ügyben merült fel (C-70/10. sz. SABAM vs. Scarlet-ügy – 2011. november 24-i előzetes döntéshozatali ügyben született ítélet, illetve a C-360/10. sz. SABAM vs. Netlog-ügy), melyekben a Bíróság a blokkoló- és szűrőrendszerek alkalmazásának általános/alapjogi korlátaira mutatott rá.

A C-70/10. számú ügyben a SABAM belga közös jogkezelő szervezet, amely zeneművek szerzőit, alkotóit és kiadóit képviseli és műveik felhasználását engedélyezi, egy belga internet-hozzáférést biztosító szolgáltató, a Scarlet kötelezését kérte szűrőrendszer bevezetésére. A SABAM észlelte, hogy a Scarlet felhasználói ún. „peer-to-peer” típusú fájlcsere útján a SABAM katalógusába tartozó műveket töltötték le. A SABAM bírósághoz fordult, és kérte a Scarlet kötelezését megfelelő intézkedések meghozatalára a felhasználói által elkövetett jogsértések megelőzése érdekében. A bíróság szakértő kirendelését követően a keresetnek helyt adott, és a szerzői jogi jogsértés megállapítása mellett arra kötelezte a Scarletet, hogy tegye lehetetlenné a SABAM-repertoár műveinek fájlcsere útján való letöltését, illetve megosztását.

A Scarlet e határozattal szemben fellebbezést terjesztett elő, melyben vitatta a kötelezés jogosságát. A fellebbviteli bíróság előzetes döntéshozatal keretében az Európai Unió Bíróságához fordult annak tisztázására, hogy milyen kötelező rendelkezések hozhatók meg a közvetítő szolgáltatóval szemben.

A Bíróság a kérdés megválaszolására arra utalt, hogy a közvetítő szolgáltatókkal szemben meghozható eltiltás jogalapja az infococ-irányelv 8. cikk (3) bekezdése és a szellemi tulajdon-jogok érvényesítéséről szóló irányelv 11. cikke, amelyek célja – összhangban a L'Oréal v. eBay-döntéssel – akár jogsértések megelőzésére is irányulhat. Az ilyen intézkedésekre és a követendő eljárásra a tagállami jog irányadó, azonban a tagállami jognak tiszteletben kell tartania az EU-s jogforrásokat, így különösen az elektronikus kereskede-

⁵⁵ Recommendation CM/Rec(2008)6 of the Committee of Ministers to member states on measures to promote the respect for freedom of expression and information with regard to Internet filters (Adopted by the Committee of Ministers on 26 March 2008 at the 1022nd meeting of the Ministers' Deputies): <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CM/Rec%282008%296>, lehvás: 2012. december 1.

⁵⁶ Lábodý: i. m. (53).

lemről szóló irányelv ama rendelkezését, amelynek értelmében nem állapítható meg olyan általános kötelezettség, amely a hálózaton továbbított információk nyomon követésére irányul. A Bíróság szerint az ilyen általános nyomonkövetési kötelezettség összeegyeztethetetlen a szellemi tulajdon-jogok érvényesítéséről szóló irányelv 3. cikkével, amely kimondja, hogy az irányelvben szereplő intézkedéseknek méltányosaknak és arányosaknak kell lenniük, és nem okozhatnak túlzó költségeket (lásd a L'Oréal-ügyben hozott ítélet 139. pontját).

A Bíróság szerint a Scarlet-ügyben a szűrőrendszer létrehozására vonatkozó kötelezettség az internet-hozzáférést nyújtó szolgáltató hálózatán lezajlott teljes elektronikus adatátvitel tevőleges megfigyelését követelné meg, amely kiterjedne az összes továbbítandó információra, és az e hálózatot használó minden ügyfélre. Ezáltal a Bíróság szerint ez az intézkedés az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv 15. cikkének (1) bekezdése szerinti általános nyomon követésre kötelezés tilalmába ütközne.

Az Európai Unió Alapjogi Chartája 17. cikkének (2) bekezdése tartalmazza a szellemi tulajdon-jogok védelmét, azonban ezen jog védelme nem abszolút. A C275/06. sz., a Promusicae-ügyben 2008. január 29-én hozott ítélet (EBHT 2008., I271. o.) 62–68. pontjából következően a tulajdonhoz való jog védelmét – amely jognak részét képezik a szellemi tulajdon-joghoz kapcsolódó jogok – más alapvető jogok védelmével egyensúlyban kell biztosítani (lásd az ítélet 44. pontját). A Bíróság szerint így a nemzeti hatóságok és a bíróságok feladata, hogy a szerzői jog jogosultjainak védelme érdekében elfogadott intézkedések keretében igazságos egyensúlyt biztosítsanak e jog védelme és az intézkedés által érintett személyek alapvető jogainak védelme között. A Bíróság ekként emelte ki a vállalkozás szabadságát, ami az internet-hozzáférést biztosító szolgáltatót is megilleti, és amely a szolgáltató költségén létrehozandó és általa fenntartandó szűrőrendszer létrehozásával súlyosan sérülne, mivel az nem tartja be az igazságos egyensúlyt a szellemi tulajdon-jog és a vállalkozás szabadságának védelme között. Másrészt a Bíróság azt emelte ki, hogy a szűrőrendszer a felhasználók jogait, így azok személyes adatok védelmére és szólásszabadságra vonatkozó jogukat is sértene, mivel a szűrés tartalomvizsgálást, valamint azon felhasználók IP-címének összegyűjtését és azonosítását vonná maga után, akik a jogellenes tartalmat a hálózatra küldték; másrészt a szűrőrendszer alaposan feltételezhetően jogszerű tartalmú adatátvitel blokkolását is kiválthatja, ami ellentétes az információs szabadságokkal. A Bíróság az „igazságos egyensúly” megtalálását a nemzeti bíróság hatáskörébe utalta.

A 2012. február 16-án a C-360/10. számú, a SABAM vs. Netlog előzetes döntéshozatal ügyében született ítéletében az Európai Unió Bírósága az információ tárolását végző tárhelyszolgáltatók vonatkozásában erősítette meg a Scarlet-ügyben kimondott alapelvet, miszerint a közvetítő szolgáltató nem kötelezhető általános nyomon követésre.

A belga közös jogkezelő SABAM a Netlog közösségi portál ellen indított keresetet, mivel annak felhasználói a SABAM repertoárjába tartozó műveket használtak fel, illetve tettek hozzáférhetővé engedély nélkül. A SABAM keresetében kérte a Netlog kötelezését a jogsértés megszüntetésére és megelőzésére szűrőrendszer létrehozása útján. A Netlog szerint ez

általános nyomkövetési kötelezettséget róna rá, illetve sértené a felhasználóik adatvédelmi jogait is.

A belga bíróság előzetes döntéshozatal iránti kérelemmel fordult az Európai Unió Bíróságához, és kérte annak megválaszolását, hogy, *in abstracto* és megelőző jelleggel, a tárhelyszolgáltató saját költségére időbeli korlátozás nélkül védett művek felhasználását megakadályozó szűrőrendszer az Európai Unió joga alapján álló tagállami jogban bevezethető-e.

Az Európai Unió Bírósága emlékeztetett arra, hogy a szellemi tulajdon-jog jogosultjai eltiltás elrendelését kérhetik az online közösségi hálózati felületet üzemeltető szolgáltatókkal, így a Netloggal szemben, amely intézkedés nem csupán a jogsértés megszüntetésére, hanem új jogsértések megelőzésére is irányulhat. Ezen intézkedéseknek, amelyekre a tagállami jog irányadó, tiszteletben kell tartaniuk bizonyos korlátozásokat, melyeket az Európai Unió joga állapít meg. Ez vonatkozik különösen arra, hogy a közvetítő szolgáltató nem kötelezhető jogsértések általános nyomon követésére, így különösen arra, hogy valamennyi ügyfele adatai összességét tevőlegesen nyomon kövesse annak érdekében, hogy megelőzze a szellemi tulajdon-jogok jövőbeni megsértését. Az ilyen általános nyomkövetési kötelezettség a Bíróság szerint összeegyeztethetetlen a szellemi tulajdon-jogok érvényesítéséről szóló irányelv 3. cikkével, amely kimondja, hogy az említett irányelvben szereplő intézkedéseknek méltányosaknak és arányosaknak kell lenniük, és azok nem lehetnek túlságosan költségesek. A Bíróság szerint a szűrés a felhasználók által tárolt fájlok tevőleges megfigyelését követelné meg, és az a tárhelyszolgáltató által tárolt információk döntő többségére, illetve az összes felhasználóra kiterjedne, mely vonatkozásban a Bíróság a Scarlet-ügyben meghozott ítélet 39. pontjára hivatkozott analógiaként. Így a vonatkozó rendszer az általános nyomkövetési kötelezettség tilalmába is ütközne.

Másrészről nem hanyagolható el a szűrőrendszer létrehozásának alapjogi vetülete sem. A Bíróság szerint a szellemi tulajdon védelme – bár azt a Charta 17. cikkének (2) bekezdése szintén tartalmazza – nem abszolút jog, illetve azt a Bíróság gyakorlata alapján [A C-275/06. sz. Promusicae-ügyben 2008. január 29-én hozott ítélet (EBHT 2008., I271. o.) 62–68. pontjából következően] más alapvető jogok védelmével igazságos egyensúlyban kell biztosítani. Ennek alapján mérlegelni szükséges a vállalkozás szabadságának védelmét, amely súlyosan sérülne, mivel arra köteleznék a vállalkozást, hogy egy bonyolult, költséges és állandó informatikai rendszert hozzon létre a saját költségére, amely ezáltal ellentétes lenne a szellemi tulajdon-jogok érvényesítéséről szóló irányelv 3. cikkének (1) bekezdésében foglalt feltétekkel is. Mindemellett a szűrőrendszer sértheti a tárhelyszolgáltató felhasználóinak alapvető jogait is, nevezetesen a személyes adatok védelméhez való jogukat, valamint információk fogadásának és közlésének szabadságát, melyet a Charta szintén védelemben részesít. A személyes adatok sérelmét a felhasználói profilokra vonatkozó információk azonosítása, rendszerszerű elemzése és kezelése jelentené, míg a szólásszabadság azáltal sérülne, hogy a rendszer nem lenne képes különbséget tenni a jogellenes és a jogszerű tartalom között, ebből következően pedig az „igazságos egyensúly” sérülne.

3.4.3. A streaming korlátozása (UPC Telekabel-/Constantin Film-ügy)

Az osztrák Oberster Gerichtshof által 2012. június 29-én benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem az UPC Telekabel ügyében még nem jutott el a Bíróság döntéshozataláig, azonban ez az ügy a szűréssel és blokkolással kapcsolatos további kérdések megválaszolását kéri a bíróságtól, mivel a Scarlet- és Netlog-ügyben az Európai Unió Bírósága nem tisztázta kellően, hogy szűrőrendszerek bevezetése mennyiben lehetséges.

Az ügy tényállása szerint⁵⁷ a *kino.to* weboldal filmek nézését teszi lehetővé az interneten. A Vicky der Viking film jogtulajdonosa más jogosultakkal együtt ideiglenes intézkedést terjesztett elő Ausztria legnagyobb internet-hozzáférés szolgáltatója, a UPC Telekabel ellen, kérve a UPC-ügyfelek weboldalhoz való hozzáféréseinek blokkolását, tekintettel arra, hogy a UPC ügyfelei is hozzáférnek a tartalomhoz. Az ügy érdekessége, hogy a weboldal független a UPC-től, illetve annak szolgáltatásától, továbbá az osztrák szerzői jog szerint a magán-másolatokra vonatkozó szabad felhasználás esetére sincs rögzítve az, hogy a műnek legális forrásból kellene származnia.

A bécsi bíróság az eltiltást kibocsátotta, mellyel szemben a UPC fellebbezett. A UPC szerint a DNS- és IP-cím blokkolása nem arányos, illetve nem szükséges intézkedés, mivel a vonatkozó IP blokkolásával más, ugyanazon IP-pool alatt található személyek weboldalai is korlátozásra kerülnek. Egy ilyen blokkoló intézkedést egyébként is könnyen meg lehet kerülni (pl. proxy-szerverek igénybevétele). Az ügy tényállásához tartozik, hogy a jogosultak a pert próbaperként indították, ezért a döntés megadása esetén más szolgáltatók ellen is fordulnának hasonló követeléssel.

Az előterjesztő bíróság arra vár választ, hogy ideiglenes intézkedés keretében összeegyeztethető-e az uniós joggal, különösen az érdekeltek alapvető jogainak az uniós jog által megkívánt összeméréseivel, hogy a hozzáférést biztosító szolgáltatónak teljesen általánosan (tehát konkrét intézkedések elrendelése nélkül) megtiltsák, hogy ügyfeleinek hozzáférést nyújtson egy bizonyos weboldalhoz, amíg e weboldalon kizárólag vagy túlnyomórészt a jogosult engedélye nélkül tesznek hozzáférhetővé tartalmakat. Ezt meghaladóan összeegyeztethető-e az uniós joggal, különösen az érdekeltek alapvető jogainak az uniós jog által megkívánt összeméréseivel, hogy a hozzáférést biztosító szolgáltatót bizonyos intézkedések megtételére kötelezzék annak érdekében, hogy ügyfeleinek megnehezítse a jogellenesen hozzáférhetővé tett tartalmat magában foglaló weboldalhoz való hozzáférést, ha ezen intézkedések számottevő erőfeszítést igényelnek, de különösebb műszaki ismeretek nélkül is könnyedén kijátszhatók.

⁵⁷ Lásd <http://eulawradar.com/case-c-31412-upc-telekabel-wien-a-proportionate-stop-to-people-watching-vicky-the-viking-on-a-website/>, lehívás: 2012. december 1.

3.5. Adatszolgáltatásra kötelezés (a Promusicae- és a Bonnier-ügy)

A közvetítő szolgáltatók adatszolgáltatásra kötelezésének jogalapját a szellemi tulajdon-jogok érvényesítéséről szóló irányelv 8. cikke jelenti, amelynek értelmében a tagállamok biztosítják, hogy a szellemi tulajdon-jog megsértése miatt indított eljárásokkal összefüggésben és a felperes indokolt és arányos kérelmére az illetékes bíróságok elrendelhessek, hogy a szellemi tulajdon-jogot sértő áruk vagy szolgáltatások eredetéről és terjesztési hálózatairól a jogsértő és/vagy a következő személyek adjanak tájékoztatást: *a)* aki jogsértő árukat kereskedelmi mértékben birtokolt; *b)* aki jogsértő szolgáltatásokat kereskedelmi mértékben vett igénybe; *c)* aki kereskedelmi mértékben nyújtott szolgáltatásokat jogsértő tevékenységekhez. Az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv 15. cikkének (2) bekezdése és 18. cikke, valamint az infosoc-irányelv 8. cikkének (1) és (2) bekezdése azonban nem kötelezi arra a tagállamokat, hogy ilyen kötelezettséget előírjanak.

3.5.1. A Promusicae-ügy

Az Európai Unió Bíróságának a C-275/06 ügyszámú Telefónica vs. Promusicae-ügyben a fentiek alapján kellett döntenie arról, hogy kötelezhető-e egy közvetítő szolgáltató a felhasználói személyes adatainak feltárására szellemi tulajdon-jogok érvényesítése érdekében.

A Productores de Música de España (Promusicae) olyan nonprofit szervezet, amely hangfelvétel-előállítókat és hanglemezkidadókat, illetve audiovizuális hanghordozó-előállítókat és -kiadókat képvisel, míg a Telefónica de España SAU (Telefónica) internet-hozzáférést nyújtó szolgáltató. Az ügy tényállása szerint a spanyol Promusicae az általa képviselt jogosultak nevében ideiglenes intézkedés iránti kérelmet terjesztett elő a Telefónica ellen, hogy a bíróság kötelezze adatszolgáltatásra a Telefónicát a Kazaa *peer-to-peer* fájlcsere program olyan felhasználói azonosságának feltárására, akik részére internet-hozzáférést biztosít, és akik megosztott könyvtárukban olyan hangfelvételekhez való hozzáférést biztosítanak, amelyek felhasználási jogával a Promusicae tagjai rendelkeznek. Az adatszolgáltatás céljaként a Promusicae a szerzői jogok érvényesítésére szolgáló perindítást jelölte meg. A bíróság az ideiglenes intézkedésnek helyt adott, ami ellen a Telefónica azzal fellebbezett, hogy a törvény nem teszi lehetővé az adatok kiadását polgári eljárás keretében vagy ilyen eljárásra irányuló ideiglenes intézkedés címén.

Az eljáró spanyol bíróság az eljárást felfüggesztette, és előzetes döntéshozatal keretében az Európai Unió Bíróságához fordult annak a kérdésnek a tisztázása érdekében, hogy az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv, az infosoc-irányelv és a szellemi tulajdon-jogok érvényesítéséről szóló irányelv lehetővé teszi-e, illetve előírja-e a személyes adatokra vonatkozó adatszolgáltatást.

A Bíróság 2008. január 29-én kelt döntésében megállapította, hogy az elektronikus hírközlési adatvédelmi irányelvben⁵⁸ rögzített, a személyes adatok titkossága alól felmentést biztosító kivételek közül (nemzetbiztonság, a nemzetvédelem és a közbiztonság védelme) egyik sem tűnik olyan helyzetekre vonatkozónak, amely a jelen ügyre vonatkozna vagy amelyben egyébként polgári eljárást lehetne indítani. Ezt meghaladóan azonban az irányelv utal a személyes adatok védelméről szóló 95/46/EK irányelv⁵⁹ 13. cikkének (1) bekezdésére, ami felhatalmazza a tagállamokat arra, hogy intézkedéseket fogadjanak el a személyes adatok titkosságának megőrzésére vonatkozó kötelezettség korlátozására, amennyiben erre többek között mások jogainak és szabadságának védelme érdekében szükség van. A Bíróság ennek alapján arra a következtetésre jutott, hogy az elektronikus hírközlési adatvédelmi irányelv nem zárja ki a személyes adatok szolgáltatására kötelezést, azonban nem is írja elő azt.

A Bíróság rögzítette, hogy az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv, az infocsoport-irányelv és a szellemi tulajdon-jogok érvényesítéséről szóló irányelv célja, hogy a tagállamok biztosítsák többek között az információs társadalomban a szellemi tulajdon-jogok és különösen a szerzői jog hatékony védelmét. Az Európai Alapjogi Charta szerint pedig a tulajdonhoz való jog, amelynek részét képezi a szellemi tulajdon-jog mint a szerzői jog⁶⁰ és a hatékony jogorvoslatihoz való alapjog, a közösségi jog általános alapelveinek minősül, másrészt azonban a charta garantálja a személyes adatok védelméhez, így a magánélet tisztelgetben tartásához való jogot is. A Bíróság szerint ezeket a jogokat az irányelveket átültető tagállamoknak igazságos egyensúlyba kell hozniuk egymással, és ennek keretében olyan értelmezésre szükséges törekedni, ami nem sérti más alapvető jogelvet, így különösen az arányosság követelményét. A Bíróság ezzel a döntés lehetőségét „visszadobta” a kérdést előterjesztő bíróság, illetve a tagállamok számára, tehát nem döntötte el a kérdést.

3.5.2. A *Bonnier-ügy*

A *Bonnier-ügy*⁶¹ tényállása szerint számos svéd nemzetiségű hangoskönyvkiadó (köztük a *Bonnier Audio*, a továbbiakban együttesen „*Bonnier és társai*”) egy elektronikus hírközlési szolgáltatót, a *Perfect Communication*-t perelte, mivel 27 hangoskönyv-audiofájl, melynek

⁵⁸ Az Európai Parlament és a Tanács 2002/58/EK irányelve (2002. július 12.) az elektronikus hírközlési ágazatban a személyes adatok kezeléséről, feldolgozásáról és a magánélet védelméről (elektronikus hírközlési adatvédelmi irányelv). Hivatalos Lap L 201, 31. 07. 2002, p. 0037–0047.

⁵⁹ Az Európai Parlament és a Tanács 95/46/EK irányelve (1995. október 24.) a személyes adatok feldolgozása vonatkozásában az egyének védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról. Hivatalos Lap L 281, 23. 11. 1995, p. 0031–0050.

⁶⁰ Lásd e tekintetben a C479/04. sz., a *Laserdisken-ügyben* 2006. szeptember 12-én hozott ítélet (EBHT 2006., p. 18089.) 65. pontját.

⁶¹ A Bíróság 2012. április 19-i ítélete [a *Högsta domstolen* (Svédország) előzetes döntéshozatal iránti kérése] — *Bonnier Audio AB, Earbooks AB, Norstedts Förlagsgrupp AB, Piratförlaget AB, Storyside AB kontra Perfect Communication Sweden AB* (C-461/10. sz. ügy). Hivatalos Lap C 317., 20. 11. 2010.

jogosultjai a kiadók voltak, file transfer protocol (FTP-) szerver útján került fájlcsere keretében megosztásra, így e művek nyilvánosságához való közvetítése engedély nélkül valósult meg. A Bonnier és társai a szellemi tulajdon-jogok érvényesítéséről szóló irányelv 8. cikke alapján meghozott nemzeti jogszabályra alapítottan a jogsértők személyazonosságának feltárására kérték kötelezni az elektronikus hírközlési szolgáltatót. A Perfect Communication ezzel szemben azzal érvelt, hogy ez az igény nincs összhangban az Európai Parlament és a Tanács 2006/24/EK irányelvével (adatmegőrzési irányelv).

Az Európai Unió Bíróságának azt a kérdést kellett megválaszolnia, hogy az adatmegőrzési irányelv kizárja-e az olyan tagállami bírói intézkedést, amely a jogosultak indítványára a szellemi tulajdont sértő személyek előfizetői adatai (így IP-cím) szolgáltatására kötelezi az elektronikus hírközlési szolgáltatókat.

A Bíróság megállapítása szerint a jelen ügy nem tartozik az adatmegőrzési irányelv tárgyi hatálya alá, mivel az egy adott tagállam nemzeti jogának megfelelően az illetékes nemzeti hatóságok számára való adattovábbításokra vonatkozik. Ezzel szemben a jelen ügy tárgya polgári eljárás keretében történő adattovábbítás a szerzői jogi jogosult részére a szellemi tulajdon-jogok megsértésének megállapítása céljából, ami a szellemi tulajdon-jogok érvényesítéséről szóló irányelv hatálya alá tartozik. A Bíróság ismételten megerősítette azt, amit a Promuscaie-ügyben korábban kimondott, hogy a tagállamok a személyes adatok magánszemélyekkel való közlésére vonatkozó kötelezettséget állapíthatnak meg a szerzői jogok megsértése miatti polgári peres eljárás indításának lehetővé tétele érdekében, utalt azonban arra, hogy az Európai Unió joga nem is ír elő ilyen kötelezettséget a tagállamok számára. A Bíróság ezzel összefüggésben rámutatott, hogy elektronikus hírközlési adatvédelmi irányelv, továbbá a szellemi tulajdon-jogok érvényesítéséről szóló irányelv átültetése során a tagállamoknak ügyelniük kell arra, hogy ez utóbbiak olyan értelmezésére kell támaszkodniuk, amely lehetővé teszi az uniós jogrend által védett különböző alapvető jogok megfelelő egyensúlyának biztosítását.

A jelen esetben az érintett tagállam úgy döntött, hogy kihasználja azt a jogalapot, hogy magánszemélyek esetében a személyes adatokra vonatkozó adattovábbítási kötelezettséget írjon elő nem csupán az illetékes hatóságok, hanem polgári eljárás keretében a szerzői jogi jogosult irányába is.

A Bíróság a nemzeti jogszabályt elemezve rámutatott, hogy a szerzői jogi jogosult irányába adatszolgáltatási igény teljesítéséhez

- egyértelmű, jogsértésre vonatkozó bizonyítékot követel meg a jogosult részéről;
- az igényelt adatoknak alkalmasnak kell lenniük arra, hogy a szerzői jogi jogsértés vizsgálatát megkönnyítsék; továbbá
- az intézkedés indokát képező érdekeknek meg kell haladniuk azon károkat vagy hátrányokat, amelyeket az adatszolgáltatás teljesítése az érintett vagy bármely ellentétes érdekelt számára okozhat (lásd az ítélet 58. pontját).

A Bíróság megállapítása szerint a nemzeti bíróság a fentiek alapján – az eset egyedi körülményeit és az arányosság elvét figyelembe véve – maga mérlegelheti az ellentétes érdekeket. Ennek alapján valószínűsíthető az, hogy a nemzeti jogszabály alkalmas a szerzői jogi jogszolgáltatást megillető szellemi tulajdon-jog védelme, illetve az előfizető magánszemély személyes adatai, magánélet (privacy) védelme közötti megfelelő egyensúly biztosítására (lásd az ítélet 60. pontját.)

4. ÖSSZEFOGLALÓ

A közvetítő szolgáltatók felelőssége és szolgáltatásaik ellenőrzése komoly fejlődést mutató terület, amelyet a harmonizáció tényénél fogva az Európai Unió jogának fejleményei szintén közvetlenül befolyásolnak. Különleges szerepe van ebben az Európai Unió Bírósága gyakorlatának és jogalakító szerepének, mivel az elektronikus kereskedelemről szóló irányelvet (2000-ben) és a szellemi tulajdon-jogok érvényesítéséről szóló irányelvet (2004-ben) olyan időszakban fogadták el, mikor a digitális jogsértések még nem jelentkeztek a jelenlegihez hasonlóan tömeges szinten.

A közvetítő szolgáltatók felelősségével kapcsolatosan időről-időre az a szabályozási igény merül fel, hogy mind jelentősebb szerepet kap a közvetítő szolgáltatók jogsértések megelőzésébe való közvetlen bevonása, mellyel összefüggésben kötelezettségeket rónak a közvetítő szolgáltatókra, illetve szigorúbb felelősségi sztemdeket érvényesítenek velük szemben. Ez összefüggésben áll azzal a törekvéssel, hogy hatékonyabb jogérvényesítési lehetőségek kerüljenek biztosításra a jogosultak részére. Másrésztől nem lehet elfeledkezni a közvetítő szolgáltatók tevékenységének alapjogi vonatkozásairól, illetve az általuk kiszolgált felhasználók alapvető jogairól, mint a kommunikációs szabadságok, adatvédelmi jogok. Nem lehet ugyanis a szabályozás célja, hogy internetes cenzúrát, magánfelhasználó természetes személyek azonosítását, követését vezessék be, ezek az intézkedések ugyanis nyilvánvalóan nincsenek arányban az elérni kívánt céllal, a szellemi tulajdon védelmével.

Mint azt a Nemzetközi Versenyjogi Egyesület 2011-es oxfordi konferenciájának közvetítő szolgáltatókkal kapcsolatos közgyűlési ajánlása⁶² a közvetítő szolgáltatókra vonatkozó EU-szintű szabályok felülvizsgálatára tekintettel – és egybeesően az Európai Bizottság társadalmi konzultációk eredményeként kialakított állásfoglalásával⁶³ – rögzíti, a közvetítő szolgáltatók felelősség alóli mentesülése vonatkozásában kívánatosak a harmonizált, egységes szabályok, tehát az, hogy ésszerű értesítési és eltávolítási rendszer létrehozása alapján mentesülésben részesüljenek olyan közvetítő szolgáltatók, akik valamely versenyjogi, szerzői jogi, védjegyjogi vagy más, szellemi tulajdon tárgyával kapcsolatos igénnyel szembeü-

⁶² <http://www.ligue.org/documents/2011-resolutionB.pdf>, lehvás: 2012. december 1.

⁶³ Online services, including e-commerce, in the Single Market. Commission Staff Working Document, Brussels, 11.1.2012, SEC(2011) 1641 final.

nek. Az ilyen értesítési-eltávolítási rendszernek ésszerűen hatékonynak kell lennie ahhoz, hogy nyilvánvaló esetekben – konkrét és megfelelő értesítésre – haladéktalanul eltávolításra kerüljön a jogsértő, illetve jellegbitorló tartalom, a jogsértő anyagra vonatkozó hivatkozás, és további eszközök álljanak rendelkezésre a közvetítő szolgáltatás használóinak ismételt jogsértő cselekményeivel szemben. Az ilyen értesítési-eltávolítási rendszernek olyan, időben meghatározott eljárást kell biztosítania, amelynek keretében a jogsértő tartalom, illetve a jogsértő tartalomra való hivatkozás a magukat azonosító érintettek részéről vitatható.

Az egyesület ajánlása szerint a harmonizációnak ki kell terjednie a közvetítő szolgáltatással szemben igénybe vehető intézkedésekre is, melyeknek függetlennek kell lenniük a közvetítő szolgáltató felelősségének megállapításától, mint ahogyan azt az Európai Unió szintjén az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv jelenleg is biztosítja. Az ilyen intézkedéseknek hatékonynak, arányosnak és visszatartó erejűnek kell lenniük, továbbá méltányos egyensúlyt kell teremteniük a szellemi tulajdon-jogok, illetve a tisztességtelen verseny elleni jog által védett jogok jogosultjai, a közvetítő szolgáltatók, illetve a közvetítő szolgáltatás használóinak érdekei között, valamint a költségeknek a felek közötti tisztességes elosztásával kell járnia. Az egyesület azt ajánlja, hogy az elrendelhető intézkedések különösen terjedjenek ki a közvetítő szolgáltató jogsértés keretében nyújtott szolgáltatásának felfüggesztésére, a jogsértők azonosítására (figyelembe véve az adatvédelmi és a magánélet védelmével kapcsolatos korlátozásokat), illetve foglalják magukba megelőző intézkedések elrendelésének a lehetőségét is, amelyek azonban nem irányulhatnak általános nyomkövetési kötelezettség elrendelésére, a jogszerű kereskedelem akadályainak létrehozására vagy a szabad véleménynyilvánítás és az információszabadság korlátainak indokolatlan létrehozására.